

Jubileumsutgave

BRANN & SIKKERHET

10

Håndbok i
brannetterforskning

14

Vaktbikkje
for brannvern

46

Røykvarslerdagen
fyller 30 år

64

Ansvar for landets
brannsikkerhet

2023

VPI Brannvannstank med trykkøkingsstasjon

En unik løsning med alt i en tank som sikrer trygg tilgang til sløkevann. Løsningen har integrert maskinrom med 2 pumper som hver gir 50 l/sek, og som starter automatisk ved trykkfall. Pumpestyring er satt opp for jevnlig «slumrekjøring». Anlegget kan leveres i 230/400V. Er en komplett løsning som er ferdig programmert og testet, og klar for kobling mot sprinkelanlegg eller hydrant. Ved leveranse gjenstår det kun å koble til strømmen på anlegget.

Skann meg!

- Integrert maskinrom med pumper & styring
- 2 pumper som hver gir 50 l/sek
- Pumper starter automatisk ved trykkfall
- Frekvensstyrte pumper
- Pumpetrykk tilpasses spesielt anlegg
- Spennings 230V eller 400V
- Ferdig programmert, klar til bruk
- Kan funksjonsovervåkes via SMS

Kontakt oss for mer informasjon
Email: kwe.salg@kingspan.com
Tlf: 33 43 03 50
kwe.kingspan.com/VMT

INNHold

04 Leder	44 Ros fra riksadvokaten
06 Innovasjonsprisen 2023	46 Røykvarslerdagen fyller 30 år
07 Digitalisering av magasinet	50 Kontrollvirksomhet i 50 år
08 Satsing på barn og unge	51 Drivkraft for brann sikkerheten
10 Håndbok i brannetterforskning	52 Et århundre med dødsbranner
14 Vaktbikkje for brannvern	54 Utstilling til undring
19 Symbolet gjennom tidene	58 Lang kamp for den nye fagskolen
20 Eget tidsskrift for faget	61 Kompetanse forebygger skade
22 Glimt fra arkivene	62 Pipebranner skaper samarbeid
28 Brannvernkonferansen	64 Med ansvar for landets brann sikkerhet
36 Forening med fremtid	66 Bedre brann sikkerhet med kunstig intelligens?
40 Pipesaken	

BRANN & SIKKERHET gis ut av Brannvernforeningen. Den første utgaven av bladet kom i 1926. Brann & Sikkerhet skal virke for bedre brann sikkerhet på mange plan i samfunnet. Bladet tar blant annet for seg endringer i lover og forskrifter, organisering av det offentlige brannvernet, administrative og tekniske løsninger innenfor brannvernet, aktuelt reportasjestoff om branner og andre ulykker som har inntruffet, orientering om nye produkter og tjenester, artikler om andre sikkerhetsrelaterte temaer for hjemmet, industri og næringsliv, orientering om relevant litteratur og en leverandøversikt over aktuelle produkter og tjenester.

LEDER

GRATULERER MED 100 ÅR MED BRANNVERN

I år er det 100 år siden en gruppe menn fra forsikringsbransjen satte seg ned for å gjøre noe med alle brannene i Norge. Landet sto i lys lue, og det var viktig å få en bred organisasjon for å forebygge branner i det ganske land.

Svaret ble Brannvernforeningen. Først som medlemsorganisasjon, og senere som stiftelse. Det er vanskelig å anslå innsparringer som følge av forebyggende arbeid mot brann. Samtidig er det liten tvil om at samfunnet har spart mye. Selv om vi i Brannvernforeningen feirer oss selv i disse dager, så ville det vært umulig uten våre partnere fra ulike kanter.

Takk til myndigheter, brannvesen, næringsliv, forsikring, og ikke minst, folk som har tatt til seg råd og gode vaner. For det viktigste vi redder fra flammene, det er liv.

7. november markerte foreningen seg selv på selve dagen. Selv om det var en dag for feiring av et jubileum, så ble det også en dag for å feire framtiden. Da ble det nemlig kjent hvem som vant Innovasjonsprisen. For framtiden krever nye og gode løsninger. Målet må fortsatt være at ingen dør eller blir hardt skadd i brann.

Vi vet lite om hva de neste hundre årene vil bringe. Samtidig er forskere tydelige på at været blir mer ekstremt. Vi får nye energikilder og -bærere. Dette er bare noe av det som vil kunne påvirke brann sikkerheten i framtiden – der har både kunnskap og godt forebyggende en sentral rolle.

Kampen mot flammene fortsetter. Brannvernforeningen er klare for 100 nye år.

Rolf Sætorp

Rolf Sætorp
Administrerende direktør

BRANN & SIKKERHET

Nr. 4 2023 | 98. årgang

Tidsskrift for brannvern og sikkerhet i samfunnet.

Utgiver

Stiftelsen Norsk brannvernforening
Fredrik Selmers vei 2
Pb 6754 Etterstad
0609 Oslo
brannvernforeningen.no

Ansvarlig redaktør

Rolf Sætorp

Redaktør

Fungerende redaktør
Arnfinn Storsveen
redaksjon@brannvernforeningen.no

Redaksjonen

Tlf.: 23 15 71 00

Redaksjonen avsluttet
27. oktober 2023

Abonnement

Karina Pollen
Tlf.: 23 15 71 00
kp@brannvernforeningen.no
560,- per år

Annonser

A2media, Bjørnulf Lie
Tlf.: 971 66 507
bjornulf@a2media.no

Grafisk design

Brannvernforeningen

Trykk

Merkur Grafisk AS

Brannvernforeningen er ikke ansvarlig for innholdet i annonsene i magasinet.

SELVANTENNELSE I OLJET AVFALL

BRUK ILDSIKRE BEHOLDERE – UNNGÅ BRANN, ARBEIDS- LÖSHET, TAP AV MENNESKELIV OG MATERIELLE VERDIER....

Vis hensyn – vær kamerat!

NORSK ARBEIDSGIVERFORENING * ARBEIDERNE FAGLIGE LANDSORGANISASJON
INDUSTRIVERNEN * NORSK BRANNVERN FORENING

INNOVASJONSPRISEN 2023

BATTERIBOKS VINNER INNOVASJONSPRISEN

Med flere elektriske produkter, bruker vi også flere batterier. Mange av disse blir aldri returnert til trygge innsamlingspunkter. Det fører til blant annet miljøproblemer og branner i avfallsanlegg.

Lars Henrik Bøhler i juryen sier vinneren av Innovasjonsprisen bidrar til å redusere brannrisikoen vesentlig.

– Batteriboksen er en verdig vinner fordi den setter fokus på brannfaren ved håndtering av batterier, og gjør håndteringen av batteriene enkel og trygghos for brukeren og frem til de ankommer gjenvinningsanlegget. Produktet har en positiv nytteverdi, og vil øke brukeres bevissthet rundt håndtering av batterier, sier han.

René Depuis er oppfinner av batteriboksen. Han er også styremedlem i Whif AS, som utvikler produkt og konsept videre.

– Produktet gir forbrukerne en løsning for å ta hånd om batterier på en enkel og opp-

Juryen til Innovasjonsprisen mener Batteriboksen reduserer brannrisikoen vesentlig.

dragende måte. Den skal gjøre det lettere å håndtere resirkulering, men vil også være nyttig for nye batterier folk har hjemme, sier Depuis. Han forklarer at også nye batterier kan være brannfarlige hvis de er i en brutt forpakning, med eksponerte poler.

I tillegg til selve boksen, ser Depuis for seg en ny tilnærming til retur av batterier, samt et sett med batterivettregler.

Du kan lese mer om løsningen og begrunnelsen på både brannvernforeningen.no og brannogsikkerhet.no.

DIGITALISERING

DIGITALISERER HELE MAGASINET HISTORIE

Brannvernforeningen og Nasjonalbiblioteket har inngått en avtale om å gjøre historien til Brann & Sikkerhet heldigital.

TEKST ARNFINN STORSVEEN

I 98 år har Brannvernforeningen gitt ut sin egen publikasjon «Brann & Sikkerhet». I dette magasinet kan du også se tilbakeblikk på noen av sakene som har vært på trykk. Noen har tålt tidens tann bedre enn andre. I framtiden vil det også bli lettere for alle abonnenter å finne tilbake til tidligere utgaver.

BLIR DIGITALISERT

I ett år er det blitt produsert nyheter på brannogsikkerhet.no. Der ligger også utgaver av magasinet som er gitt ut etter 2015. Dermed har det vært 90 årganger av magasinet som har vært vanskelig å få tak i for dem som skulle ha ønsket det. Det er i ferd med å endres.

Brannvernforeningen sitter på 98 år med utgivelser i permer. Det samme gjør også Nasjonalbiblioteket, som også publiserer historiske magasiner på nett. De jobber i disse dager med heldigitalisering av Brann & Sikkerhet. Målet er å gjøre samtlige utgaver tilgjengelige for publikum.

Dette gjelder også forløperen «Mod brand», som magasinet het i sin spede start for 98 år siden. Magasinene vil i første omgang bli lastet opp på bibliotekstjenesten til Nasjonalbiblioteket.

DIGITAL FRAMTID

Jubileumsutgaven av magasinet blir også den siste ordinære fysiske utgaven. I likhet med danske «Brand & Sikring», blir også «Brann & Sikkerhet» heldigitalt.

– Årsaken er at en stadig større andel av budsjettet blir spist opp av kostnader ved trykk og utsendelse av magasinet. Fra nyttår vil i stedet en større andel bli brukt på redaksjonelt innhold, forklarer Monica Varan, assisterende direktør i Brannvernforeningen.

– Derfor har vi det siste året tenkt gjennom hvordan vi kan gjøre innholdet mer tilgjengelig for folk på farten, og hvordan vi kan få mest mulig brannvern for pengene, sier hun.

FØLGER TANKEN FRA HISTORIEN

– Dette er en satsing for å lage mer journalistikk på brannvernsområdet. Den skal også bli mer aktuell, framfor at det skal tilpasses til et fysisk magasin. Nå blir det i stedet nyheter oftere og når noe skjer, sier Varan.

Dette er også i tråd med tanken da tidskriftet ble publisert for første gang. Før første utgivelse het det seg at magasinet skulle gis ut da det var noe å skrive om. Den gang var innholdet i stor grad meddelelser fra foreningen, samt brev fra medlemmene i foreningen. I tillegg var det enkelte artikler om brannvern og slokketeknikk.

– Vi håper også at dette vil gi oss rom for å tenke nytt rundt hvordan vi presenterer vår journalistikk på nett, enten med video, interaktiv grafikk med mer, legger Varan til.

ANNONSE

Stiftelsen UNI

Stiftelsen UNI
Gaustadalleen 21, 0349 OSLO

Telefon: 21 09 56 50
www.stiftelsen-uni.no

God brannsikring gir trygghet Stiftelsen UNI støtter tiltak som verner historiske bygninger

Hvert år deler Stiftelsen UNI ut ca. 30 millioner kroner til verneverdige prosjekter. Styret imøteser søknader som faller inn under stiftelsens formålsbestemmelse.

Stiftelsen UNI behandler søknader løpende gjennom hele året.

Stiftelsen UNI har som ideelt formål å fremme allmennnyttig virksomhet innen skade- og miljøvern, for å bidra til en trygg utvikling i det norske samfunn. Stiftelsens bidrag skal i første rekke være økonomisk støtte til prosjekter og påskjønnelse til institusjoner og enkeltpersoner.

ANNONSE

TC CONNECT

MOTOROLA SOLUTIONS
PLATINUM RESELLER

**LEVERANDØR AV
RADIOTERMINALER
FRA MOTOROLA!**

Kontakt oss på tlf: 815 00 112
eller info@tcconnect.no

NYTT SAMARBEID

HELHETLIG SATSING PÅ BARN OG UNGE SAMMEN MED GJENSIDIGE- STIFTELSEN

I 2024 starter Brannvernforeningen arbeidet med en helhetlig satsing på brannsikkerhet rettet mot barn og unge. Satsingen er støttet av Gjensidigestiftelsen, som tildeler 12 millioner kroner over to år til etablering, utvikling og gjennomføring av prosjektet.

TEKST TOR ERIK SKAAR FOTO GJENSIDIGESTIFTELSEN

Brannvernforeningen og Gjensidigestiftelsen skal samarbeide om brannvern for barn og unge i årene som kommer.

Barn og unge har alltid vært en viktig målgruppe for Brannvernforeningen. De siste 20-30 årene har det derfor vært gjennomført mange gode forebyggende aktiviteter for barn i barnehage og i grunnskolen. Sammen med gode og trofaste partnere i de største forsikringsselskapene, har Brannvernforeningen skapt en rekke kampanjer for barn og unge, blant annet Eldar og Vanja, Brannvern i skolen, Nasjonal brannøvelse og ikke minst, Brannvernuka.

Barn er viktige ambassadører for brannvern i hjemmet. Hvert år, særlig i forbindelse med Brannvernuka, kommer mange barn hjem fra skole og barnehage og forlanger at familien skal ha fokus på brannvern i hjemmet. Undersøkelser foretatt i kampanjearbeidet har vist at familiene i en slik øvelse, sjekker røykvarslere, brannsløkkerutstyr og rømningsveier. En stor andel gjennomfører også brannøvelse i hjemmet.

Brannvernforeningen gikk over til en prosjektfinansiert modell for sitt publikumsrettede informasjonsarbeid rett over årstusenskiftet. Siden den gang har de ulike aktivitetene og kampanjene til Brannvernforeningen, i stor grad vært finansiert av Gjensidige Forsikring og If Forsikring. Brannvernforeningen er takknemlige for deres viktige bidrag som har bidratt til å gi verdifulle brannvernholdninger til denne målgruppen.

HELHETLIG

Tildelingen fra Gjensidigestiftelsen gir rom for å tenke nytt og helhetlig.

– Samarbeidet med Gjensidigestiftelsen åpner et nytt mulighetsrom for Brannvernforeningen, som styrker evnen til å utføre samfunnsoppdraget vårt. Vi føler oss privilegert som får anledning til å jobbe målrettet og langsiktig med å øke kunnskapen og ferdighetene innen brannforebygging

blant befolkningen i samarbeid med en ny solid partner, offentlige myndigheter og lokale brannvesen, forteller Ass. Direktør i Brannvernforeningen, Monica Varan.

NATURLIG PARTNER

Ifølge Ingrid Lorange, administrerende direktør i Gjensidigestiftelsen, er Brannvernforeningen en naturlig aktør å inngå partnersamarbeid med. Årsaken er at interessene og formålene til begge aktørene i stor grad sammenfaller.

– Et av målene knyttet til Gjensidigestiftelsens utdelinger er å være en bidragsyter til brannforebyggende arbeid gjennom kunnskapsspredning. Derfor gleder vi oss til å se hva vi kan få til sammen med Brannvernforeningen på dette området de neste to årene, sier Lorange.

HÅNDBOK I BRANNETTERFORSKNING

NY LÆREBOK FOR BRANN-ETTERFORSKERE

Brannetterforskning er et tema som har opptatt Brannvernforeningen i alle år. Det har resultert i utgivelse av flere håndbøker. I høst utgir foreningen den første læreboken i brannetterforskning på norsk.

TEKST STURLE HAGE FOTO ASLAK GAUSEN

Hensikten med prosjektet har vært å utvikle en lærebok med innhold som i en håndbok, og et språk som bidrar til å gjøre kompliserte tema innen brannetterforskning lett tilgjengelig for praktiskere. Dette mener vi forfatteren har lyktes godt med, sier assisterende direktør Monica Varan i Brannvernforeningen.

Forfatteren er Sølvi M. Harjo. Hun jobber i dag som etterforsker i branngruppa til Kripos hvor hun har vært ansatt i 14 år. Før det jobbet hun blant annet åtte år som kriminaltekniker i Follo politidistrikt. Tidligere har hun også vært medforfatter av læreboken «Kriminalteknikk – første enhet på åstedet», som blir brukt i bachelorutdanningen på Politihøgskolen. Her er hun også fagansvarlig instruktør ved videreutdanningen for brannetterforskere.

LÆRERIK PROSESS

– Det har vært travelt, men fantastisk morsomt og lærerikt å holde på med dette bokprosjektet. Jeg har måttet dykke ned

i masse litteratur selv. Det har medført at jeg har lært masse nytt siden jeg begynte å innhente stoff, og ga meg i kast med selve skriveprosessen, sier Harjo.

Da hun fikk oppdraget tidligere i år var ambisjonen å skrive en praktisk innrettet lærebok for brannetterforskere som kan komme til nytte, ikke minst i forbindelse med feltarbeid.

– I den grad det er mulig å skrive en praktisk rettet bok for etterforskere, så mener jeg personlig at dette er en slik bok. Det er nødvendigvis noe teori som må være på plass. For eksempel må leseren ha kunnskap om brannfysikk for å kunne forstå hva de ulike sporene på et brannsted betyr, poengterer Harjo.

TEORI OG PRAKSIS

Hun legger til at den teoretiske delen kunne blitt kjempestor om den ikke hadde blitt høvlet ned til det som er vesentlig for en brannetterforsker. I boken avsluttes hvert

kapittel med kildehenvisninger som hun mener kan betraktes som anbefalt litteratur for brukere som ønsker å dykke videre ned i et tema.

– Boken inneholder mye om hva som skal gjøres på brannstedet, om fremgangsmåten og sporene som skal samles inn, og hvordan disse skal vurderes i forhold til teorien. Derfor gis det også en innføring i vitenskapelig metodikk, forklarer Harjo.

Ifølge assisterende direktør Monica Varan er bokprosjektet 100 prosent selvfinansiert av Brannvernforeningen. Etter planen skal læreboken være ferdig, og klar for publisering før kommende årsskiftet.

HISTORISKE FAKTA

- Brannvernforeningen utga sin første håndbok for brannetterforskere i 1934.
- Den første håndboken ble godt mottatt, og er blitt revidert i flere omganger.
- I 2012 utga foreningen en helt ny håndbok i brannetterforskning ført i pennen av Kjell Schmidt Pedersen, sivilingeniør og tidligere adm. direktør ved Norges branntekniske laboratorium (nå RISE Fire Research).

Boken inneholder mye om hva som skal gjøres på brannstedet, om fremgangsmåten og sporene som skal samles inn, og hvordan disse skal vurderes i forhold til teorien. Derfor gis det også en innføring i vitenskapelig metodikk.

Foto: Andreas Harjo Kjellmann

ROLF SØTORP

VAKTBIKKJE FOR BRANNVERN

Brannvernforeningen drives etter nøyaktig samme prinsipper i dag – «en forening til bekjempelse av brannfaren» – som ved grunnleggelsen i 1923. – Vi har vært relevante i hundre år, og det skal vi fortsatt være, fastslår administrerende direktør Rolf Sørtorp.

TEKST SISSEL FANTOFT FOTO ELLEN JARLI

Brannvernforeningen ble grunnlagt 7. november 1923 av forsikringsdirektør John Ødegaard som et samarbeid mellom forsikringsnæringen og sentrale myndigheter. Protokollen fra etableringen favner alt arbeidet foreningen fortsatt driver med, selv om brannårsakene har endret seg.

– Antall omkomne i brann har sunket jevnt og trutt gjennom disse hundre årene, men fremdeles utbetaler forsikringsselskapene nesten seks milliarder kroner hvert år i erstatning etter branner. Norge er et av verdens aller tryggeste land å bo i på alle områder, likevel går store verdier opp i røyk hvert år. I tillegg kommer skader på helse og miljø som følge av brann, sier Rolf Sørtorp.

Brannvernforeningen har en sentral rolle innen alt fra informasjonskampanjer, sertifiseringsordninger og utgivelse av brannfaglig litteratur.

– Helt siden 1934 har vi gitt ut bøker om brannetterforskning, og en ny utgave blir klar til 100-årsjubileet. Den er skrevet i samarbeid med Sølvi Harjo i Kripos. Vi lager også flere nasjonale kampanjer rettet mot blant andre barn og unge, studenter, bruk av røykvarslere og forebyg-

ging av hyttebranner. I tillegg er vi opptatt av å ta i bruk automatisering og digitalisering, forteller Sørtorp.

Foreningen tok blant annet initiativ til brannetterforskningsdatabasen Knitre som i dag har 600 profesjonelle brukere. En annen database, Ulme, samler offentlige rapporter knyttet til branner, slik at det blir enklere å analysere trender om brannårsaker.

– Å etablere slike databaser er et langdrygt og tungvint arbeid, men vi er overbevist om at de er svært nyttige verktøy både nå og i fremtiden, fastslår han.

Brannvernforeningen har i mange år kjempet for at krav om kontroll av brannsikkerhet må inn i lovverket før ferdigattest av nye bygg utstedes.

– I dag holder det at dokumentene fra utbygger blir kontrollert, og det mener vi er utilstrekkelig. Vi får mange henvendelser fra fortvilte mennesker som eksempelvis oppdager at rømningsveier har manglet, at brannceller er ufullstendige eller at røykvarslere ikke er koblet til strømmettet. I verste fall blir de nødt til å gå rettens vei for å få det de har krav på, og slik kan det ikke være, presiserer Sørtorp.

ROLF SØTORP

ALDER 64

STILLING Administrerende direktør i Brannvernforeningen

BAKGRUNN

Utdanning: Yrkesskole i maskinteknikk og ingeniørhøgskole, stabsskole og krigsskole i Forsvaret, påbygningsfag innen administrasjon og økonomi fra Universitetet i Trondheim og Bodø, samt Høgskolen i Steinkjer.

Karriere: Flymekaniker og oberstløytnant i Forsvaret, blant annet med ansvar for flytimeproduksjonen for F16 i hele Norge, konsulent innen effektivisering av produksjonsprosesser, rådmann i Flakstad kommune i Lofoten, distriktssjef i Siviltforsvaret, brannsjef i Salten Brann IKS og avdelingsdirektør beredskap i Røde Kors.

PROTOKOLL: Stiftelsesprotokollen er oppbevart sentralt i Brannvernforeningens lokaler. Her prøver Sørtorp å tyde den sirlige skriften med bistand fra kommunikasjonsrådgiver Sturle Hagen.

«Jeg liker å jobbe med å få mennesker og organisasjoner til å fungere sammen.»

HJEMME: Sørtorp trives godt på tur i naturen. På hjemmebane har kunst en spesiell plass i hjertet hans. Et stort verk av Pushwagner preger veggen i spisestuen.

LANG KARRIERE I FORSVARET

Rolf Sørtorp vokste opp i Svelgen i Sogn og Fjordane som nest eldst i en søskenflokk på seks. 10 år gammel flyttet han med familien til Bodø fordi faren fikk jobb i Store Norske Spitsbergen Kulkompani. Som 16-åring dro han til sjøs.

– Det var deilig å komme seg ut i verden, men siden jeg alltid har vært glad i å skru på ting, mønstret jeg av og bestemte jeg meg for å begynne på yrkesskole og bli bilmekaniker. Jeg reparerte biler og motorsykler med liv og lyst, men så oppdaget jeg at Forsvaret rekrutterte til flymekanikerutdanningen, og dro til Kjevik, forteller han. Det ble starten på en 20 år lang karriere i Forsvaret.

– Jeg hadde fem fantastiske år som flymekaniker i Forsvaret, før ledelsen plukket meg ut til å bli offiser. Dermed ble det ingeniørskole, stabsskole og krigsskole, før jeg endte som oberstløytnant med ansvar for flytimeproduksjonen for F16 jagerflyene i hele Norge, sier han.

Selv om Sørtorp trivdes godt i Forsvaret, tok han som mange andre i mentorprogrammet, sluttpakke som følge av en kraftig nedbygging.

– Jeg fikk en treårig utdanningskontrakt og koste meg veldig med å studere fag jeg var interessert i. Deretter jobbet jeg i noen år som konsulent innen effektivisering av produksjonsprosesser, og tok oppdrag rundt i hele Norge. På en årlig samling i konsulentfirmaet deltok vi i VM i skreifiske, og da forelsket jeg meg fullstendig i Lofoten. Like etter dukket det opp en ledig stilling som rådmann i Flakstad kommune som jeg søkte og fikk, forteller han.

ENORM RESSURS

Sørtorp ukependlet mellom hjemmet i Bodø og Lofoten, men etter at han ble skilt fra kona ble det vanskelig å la de to tenåringsbarnene Anders og Erik være alene i huset mens han jobbet.

– Da det dukket opp en stilling som distrikts-

sjef i Sivilforsvaret med ansvar for å slå sammen fem distrikter i Nordland til ett, tenkte jeg at det var midt i blinken for meg. Jeg liker å jobbe med å få mennesker og organisasjoner til å fungere sammen. Det var en kjempefin tid, minnes han.

Sørtorps innsats ble lagt merke til, og førte til at han fikk tilbud om å lede arbeidet med å etablere et felles brannvesen for ni kommuner i Salten.

– Det var en krevende, men også veldig spennende jobb. Det var min første erfaring med Brann-Norge. Frem til da hadde jeg i stor grad hatt et uniformert beredskapsliv med fokus på å håndtere hendelser, men der fikk jeg også innsikt i det forebyggende arbeidet. Jeg reise rundt og besøkte alle kommunene, og ble spesielt imponert over deltidsstyrken. Det er en enorm ressurs i det norske systemet – mennesker med en to prosents stilling har hundre prosent tilstedeværelse hver gang det skjer en hendelse, fastslår han.

«Jeg har en stor interesse for kunst, og har samlet i mange år.»

Sørtorp tok initiativ til en felles brannstasjon i Bodø hvor alle nødetater er samlokalisert.

– Det er jeg stolt av at vi fikk til, selv om det tok mange år. Fra Forsvaret var jeg vant til samlokalisering av ulike grener, og jeg mener at det er mye mer effektivt, sier han.

STILLE APPLAUS

Da brannstasjonen sto ferdig i 2016 bestemte Sørtorp seg for å flytte til Østlandet. Selv om de to eldste sønnene var godt voksne, ønsket han å være mer til stede i oppveksten til yngstesønnen Andreas (11).

– Jobben som administrerende direktør i Brannvernforeningen passet meg perfekt. Erfaringen som brannsjef i Salten gjorde at jeg var opptatt av å styrke det forebyggende arbeidet. Når en hendelse først skjer er det jo noe som har sviktet. Jeg oppdaget raskt at det er vanskelig å argumentere for midler til forebyggende arbeid – som rådmannen i Bodø en gang sa til meg: «Du

får ikke noe annet enn stille applaus for en hendelse som ikke skjer». Derfor forsøker jeg å finne nye innfallsvinkler, for eksempel å peke på feil og mangler i kjølvannet av en brann. I stedet for at brannvesenene kjøper inn mer materiell, informerer jeg om at mange hendelser kan unngås ved å flytte flere ressurser over til det forebyggende arbeidet, sier han.

Sørtorp synes det er interessant å lese i media om mennesker som sier at de hadde englevakt og at det var et mirakel at de klarte å redde seg ut fra en brennende bygning.

– Det er jo ikke Vårherre som har æren for det, men at tilsynet med brannceller, rømningsveier og røykvarslere fungerte som de skulle. I de aller fleste tilfeller hvor mennesker overlever branner er årsaken at det er gjort godt forebyggende arbeid. Andre ganger er det dog bare flaks at det går bra, påpeker han.

Når Rolf Sørtorp ikke jobber, trives han aller best på tur sammen med yngstesønnen

– Jeg har alltid vært glad i fysisk aktivitet, og Andreas og jeg drar ofte på campingturer sammen. Da padler vi av gårde på packraft på Nøklevann eller Mønevann, slår opp telt, fyrer bål og koser oss i naturen, forteller han. Lidenskapen for motorsykler har fulgt Sørtorp hele livet.

– Jeg har hatt mange mopeder og motorsykler opp gjennom årene, og elsker både å skru og kjøre. I dag har jeg en Harley Davidson som jeg noen ganger bruker til jobb og finværsturer, sier han.

Hjemme i huset på Fjellhamar prydes flere vegger at digre malerier av blant andre Pushwagner.

– Jeg har en stor interesse for kunst, og har samlet i mange år. Jeg skulle gjerne hatt enda mer av Pushwagners kunst, men det er ikke akkurat billig, ler han.

STOR TILLIT

Forebyggende brannvernarbeid rettet mot barn og unge, og sertifiseringsordninger for blant annet varme arbeider og pyroteknikk har et evighetsperspektiv og skal og må fortsette i Brannvernforeningen. I tillegg vil det bli behov for nye forebyggendeområder, mener Sørtorp.

– I forbindelse med 100-årsjubileet har vi utlyst en innovasjonspris med premie på 500.000 kroner til den beste ideen for forebyggende brannvern som kan bidra til å berge liv, helse, miljø og materielle verdier enda bedre. Prisen deles ut på jubileumsfeiringen 7. november, opplyser han.

Som en uavhengig stiftelse nyter Brannvernforeningen stor tillit, og går ikke av veien for å kritisere myndighetene når de mener det er nødvendig.

– Vi har ingen bindinger og kan derfor være ganske frie i våre uttalelser. Vi er en vaktbikkje for brannvernarbeidet, og det skal vi fortsette med. Vi har et stort nettverk og samarbeider godt med både departement og direktorat, Samfunnsbedriftene, skoler, næringsliv og en rekke relevante forskingsmiljøer. Jeg er trygg på at fremtiden for Brannvernforeningen ser lys ut, og at det vil være et stort behov for vår rolle og kompetanse også i årene som kommer, sier han.

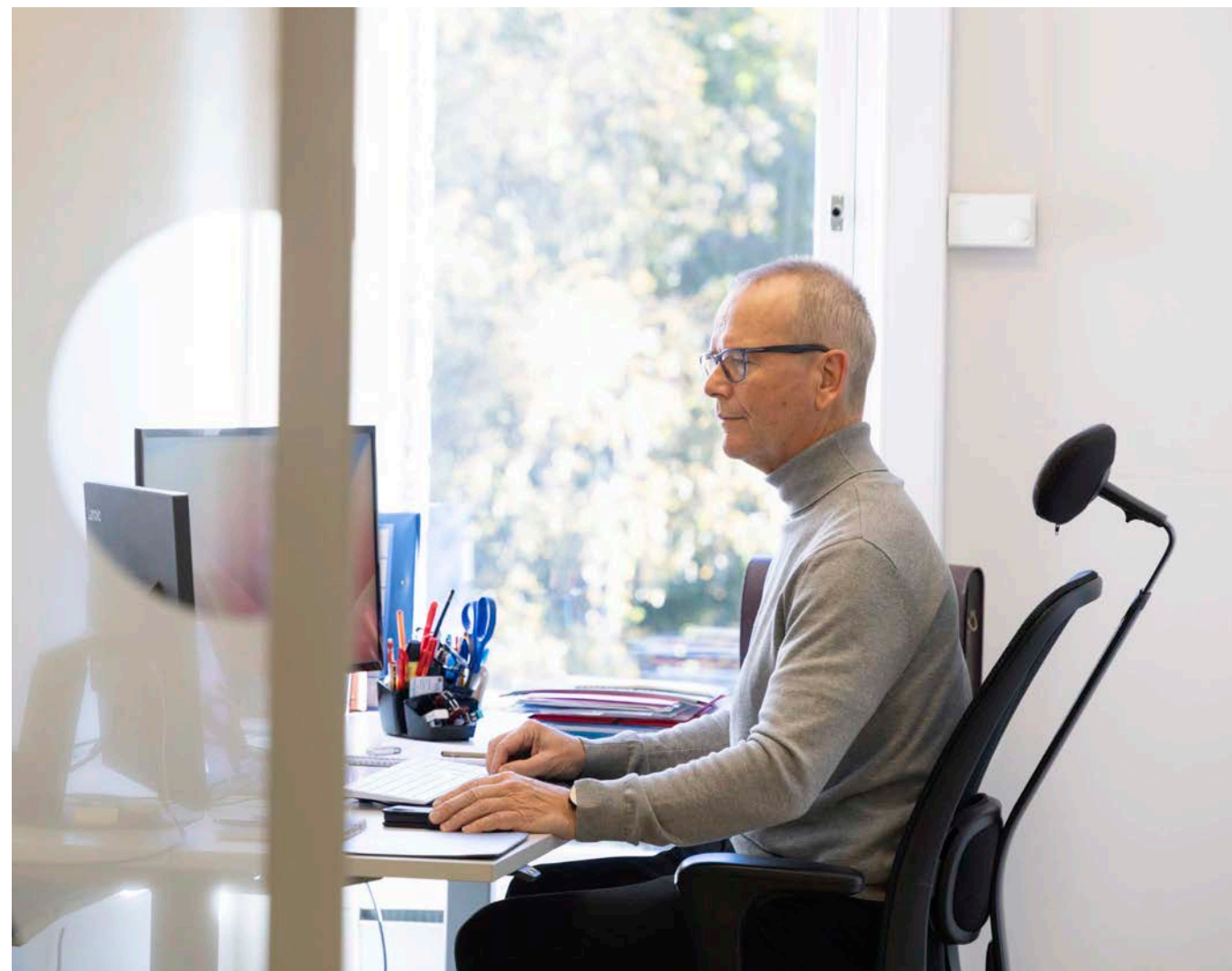
SYMBOLET GJENNOM TIDENE

BRANNVERN UTTRYKT I FORM OG FARGE

Gjennom 100 år med brannvern for alle så har logosymbolet stått høyt i kurs, og vært et viktig bidrag til gjenkjenning og diskusjon.

I gammel folketro var hanen et symbol på varsling. Den var forbundet med omveltninger, og var et varsel om ulykker og krig. Når hanen galte om kvelden, så var det et varsel om ulykke. Om hanens føtter var kalde, betød dette at noen ville drukne. Var de varme, så ville det bli brann. I norrøn mytologi galer jotenes røde hane Fjaler, og varsler

Ragnarokk der verden til slutt går under i ild. Opphavet til uttrykket når den røde hane galer, viser tydelig at brann var noe folk fryktet. Derfor var det kanskje ikke så overraskende at Brannvernforeningens første logo hadde den røde hane, låst fast, som et symbol på Brannvernforeningens virkeområde, nemlig forebygging av brann.

1923

Brannvernforeningens emblem i starten. «Den røde hane» holdes i sjakk av en kjetting. Det skulle ikke være noen tvil om hvilke oppgaver Brannvernforeningen hadde i samfunnet.

1995

På midten av 1990 tallet, hadde Brannvernforeningen et ønske om å modernisere seg. De besluttet derfor å fornye logosymbolet, men beholdt fremdeles brannhanen med kjetting. Samtidig fjernet Brannvernforeningen tilleggsuttrykket For samfunnet, og valgte å kun gå videre med Landsforening til motarbeidelse av brannfaren.

2013

I forbindelse med Brannvernforeningens 90 års jubileum ble hele den grafiske profilen fornyet, og brannhanen forsvant. Tanken med den nye logoen var et moderne uttrykk der det sorte representerer vernet rundt bålet. Fargene rød og gul symboliserer brann. I tillegg var tanken at logoen kunne representere Brannvernforeningens rolle i form av et vaktende øye, en knapp eller en kilde til kunnskap. Samtidig som innføringen av ny grafisk profil, tok Brannvernforeningen eierskap til slagordet «Brannvern for alle».

2023

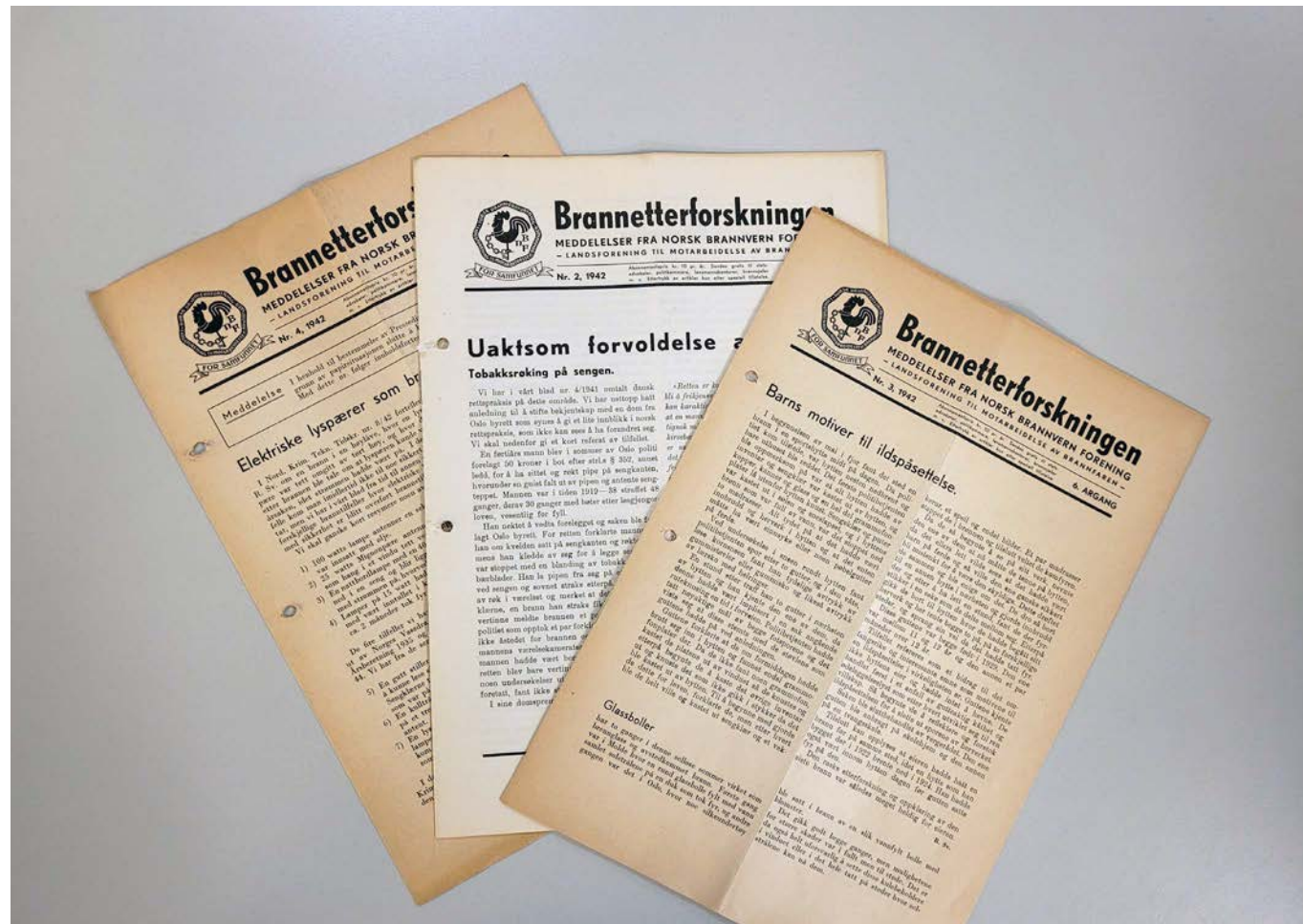
100 års jubileet ble innledet med en helt ny grafisk profil og nye nettsider. Logoen er satt sammen av tre halvsirkler i ulike valører av rødt. Hver halvsirkel representerer ett av områdene Brannvernforeningen vier sin innsats for å verne; én halvsirkel for liv og helse, én for miljø og én for materielle verdier. Til sammen danner de tre en distinkt form som på en abstrakt måte oppsummerer formålet til Brannvernforeningen.

BRANNETTERFORSKEREN

EGET TIDSSKRIFT FOR FAGET

Mens Brann & Sikkerhet har levd lenge og vel i Brannvernforeningen, er det også blitt produsert bøker, informasjonsbrosjyrer og mer til. Men visste du at det også ble laget et eget tidsskrift for brannetterforskere?

TEKST OG FOTO ANNE KLØW

Brannetterforskningen hadde, som navnet tilsier, en hovedvekt av innhold rettet mot nettopp brannetterforskere. Det ble gitt ut mellom 1937 og 1962.

Stoffet kunne være seriøst og faglig godt innhold på en side, og preget av rimelig tørre vitser på den andre. Denne er hentet fra Fire Engineering: – Etter undersøkelsen erklærte etterforskeren at brannen skyldtes friksjon. – Hvorledes? – Jo, når man gnir en police på 15 000 kroner mot et hus som ikke er mere verd enn 10 000, må det ta fyr!

BEDRE ETTERFORSKNING

Noen av sakene handlet om gode ideer innspill til hvordan det kunne bli bedre brannetterforskning, som for eksempel i utgave nummer 3 i 1937.

«Sjefen for Kriminalpolitiet i Bergen fremsetter her et forslag til etterforskningskuffert for politiet. Det vilde være meget ønskelig, sett fra brandvernstandpunkt, om politiet

etter hvert kunde bli utrustet med denslags nødvendig hjelpemateriell.»

Utdrag fra innholdet: fotografisk materiell, tegnemateriell, fingeravtrykksskrin, øks, hammer, knipetang, bor, skruhjern, glasskjærer, saks, pinsett, lommekniv, lommelykt, lupe, dråpesuger, ulike størrelser reagensglass, ett lite og ett stort norgesglass, cellophan papir, pulveromslag, vattplate, hyssing, merkelapper, lakk, signet, et par papirposer, ett par gummihansker, et par mindre pappesker. I tillegg ramses det opp en rekke ting som kofferten kan suppleres med.

«En etterforskningskuffert med ovennevnte innhold beregnes å ville koste ca. kr. 1000. At prisen blir så vidt høi, skyldes anskaffelsen av fotografiapparat.»

INSPIRASJON FRA USA?

I første nummeret i 1940 ble det delt noen tricks ved brandetterforskning i USA: «En erfaren etterforsker har skaffet sig en del innsikt i avgjørelsen av brandstifterens kjønn og nasjonalitet ved den måten bran-

den er anlagt på. En kvinne bruker flere fyrstikker enn nødvendig og legger løse brukte fyrstikker rundt om i en papirhaug. En mann bruker aldri flere fyrstikker enn nødvendig.

En mann fra Sicilia er grundig, han bruker heller 200 liter bensin enn den mindre mengde som er tilstrekkelig og som folk av andre nasjonaliteter benytter.

Amerikanere bruker mange omveier for å sette fyr. De bruker gjerne en eller annen innviklet tidsteder, gjerne i forbindelse med mekanismer.»

Forfatteren avslutter sine betraktninger med en vel begrunnet advarsel til brandstiftere: den moderne etterforskerens kjemiske, fysikalske og psykologiske midler er så mange og vel prøvde at muligheten for å unngå oppdagelse er forsvinnende liten.

GUTTESTREKER

I 1939 ble det skrevet om unge menns guttestreker, blant annet i nummer 5. «En ung mann fra Mjøndalen fikk 21 dagers ubetinget

fengselstraff for å ha slått falsk brannalarm i Mjøndalen.

«Fengselstraff og erstatning og avisenes omtale av slike tilfeller vilde kanskje etter hvert bringe folk til å forstå hvilken alvorlig og almenfarlig forseelse en falsk brandmelding er. Betinget fengselstraff fører ikke frem. Langt å foretrekke er da en sviende høi mulkt.»

En liten gutt ble vitne til en stor brann hvor sju menneskeliv gikk tapt. Denne hendelsen preget oppveksten hans og til slutt endte i en litt dramatisk hendelse da han var 17. Hvilken straff han fikk, eller om han ble en oppfinner til slutt sier artikkelen ingenting om:

«En 17 års gutt i nærheten av Manchester satte ild på hos sin arbeidsgiver for å vise hvor dyktig brandmann han var. Han hadde konstruert sitt eget skumslukningsapparat og det luktes også på det nærmeste å slukke ilden før brandvesenet kom.»

BRUTALT

Har du hørt om Martha Marek? Hun startet for knappe 100 år siden det som skulle bli en ganske brutal karriere. Hun bedrev stor forsikringssvindler, som endte i en tragedie og til slutt hennes henrettelse.

Det hele startet i 1925 med at Martha og ektemannen tente på huset sitt, dagen etter de hadde tegnet forsikring. I 1929 hogg hun foten av ektemannen, dagen etter de hadde tegnet ulykkesforsikring. Hun ble frifunnet i retten. Det hele endte svært mørkt, da hun forgiftet mann og barn i løpet av en periode på fire år. Hvorfor? For å hente ut enda mer forsikringspenger. Det var lite sympati eller forståelse å spore i Brannetterforskningen nummer 3, 1939.

«At fru Marek nu er dømt og avlivet for 4 giftmord som også omfattet hennes invalide mann, tyder i hvert fall på at hun var i besittelse av en kynisme som kunne gjøre mistanken mot henne vel begrunnet.»

«En ung mann fra Mjøndalen fikk 21 dagers ubetinget fengselstraff for å ha slått falsk brannalarm i Mjøndalen»

NUMMER 1/1940

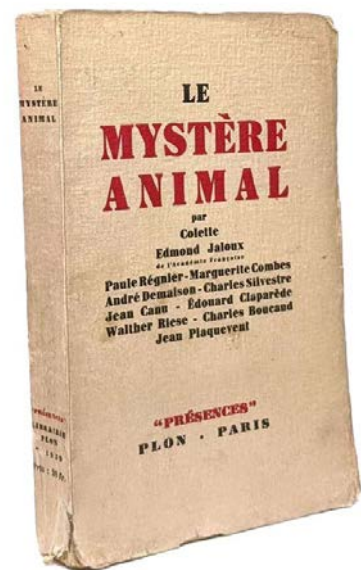
GLIMT FRA ARKIVENE

Brann & Sikkerhet har gjennom årene endret seg sammen med Brannvernforeningen, både gjennom form og uttrykk. Her kan du lese noen utdrag og stykker fra historien.

TEKST CORNELIA HENRIKSEN OG ARNFINN STORSVEEN

NUMMER 19/1929

LITEN UTRYKTNING

I 1929 kunne magasinets forløper «Mot Brand» viderebringe nyheter fra den store verden. I nummer 19 fikk leserne svaret på spørsmålet «har også mauren brandvesen?»

«Den kvinnelige franske zoolog, Marguerite Combes, har fortalt følgende eksempel på intelligens hos mauren. Fru Combes hadde opdaget at de røde maur, hvorav der i Institutet for biologisk forskning i Fontainebleau fantes en stor koloni, likefrem mobiliserte et brandvesen når der var fare på færde.

Hun anstillet en rekke forsøk, bl.a. la hun en brennende cigarett i maurtuen. Øieblikkelig blev ved bestemte bud flere grupper av maur alarmert, som syntes å utgjøre brandvesenet. Disse insekter svermet så omkring cigarettene og slukket varmen ved å sprøite maursyre mot den glødende tobakk. Forsøket blev gjentatt flere ganger og hver gang blev cigarettene hurtig slukket. Derpå blev et brennende lys anbragt i tuen, og det lykkedes de energiske små maur-brandfolk å slukke dette i løpet av 1 minutt.»

(Schw. Feuerw. Zeitg.)

NUMMER 1/1940

FÆRRE EKSPERIMENTER, TAKK

I første utgave av magasinet i 1940, ble det skrevet en henstilling til lærere i kjemi. Den handlet om skolegutter, og en hang til eksperimenter.

«Rettskjemiker Johannesen i Bergen har gjort oss oppmerksom på et par branntilfeller som viser at det ikke er ufarlig å la skolegutter få eksperimenter for meget på egen hånd med kjemikalier. Når de gjør det, er det naturligvis spesielle reaksjoner de vil ha frem, og det kan nok lykkes for dem, men de har samtidig ikke den forståelse av kjemikalienes forhold for øvrig at de kan behandle og oppbevare dem slik at f. eks. en hver antennelse blir utelukket. Og deri ligger en reel fare.

I det ene tilfelle som hendte for et par år siden, ble det brann i et klæskott på loftet. Her viste det seg at det oppe på en hylle i lengere tid hadde stått en del forskjellige kjemikalier, som hadde vært benyttet til eksperimenter. Ved at en har gått i døren,

er formentlig en flaske med syre veltet og denne har så virket på andre stoffer med den følge at varmeutviklingen har ledet til antennelse. Blandt de stoffer som kunne identifiseres var også bariumnitrat, klorur kali. osv.

I det annet tilfelle som inntraff i november ifjor hadde husets sommergjest sine kjemikalier i kjøkkenskapet, hvor det også lå filler, papir o.a. Der fant man en blanning av svovl og natriumklorat. En slik blanning eksploderer som kjent ganske voldsomt ved gnidning. Gutten hadde eksperimentert i anledning av 17. mai. 22

Et tredje tilfelle har ing. dr. Busbold henledet Brannvern Foreningens oppmerksomhet på. Det hendte også ifjor, i Fana ved Bergen den 24. juli. Branntilløpet ble tidlig oppdaget ved at det trengte røyk ut fra et kott.»

Foreningen var tydelig på at lærere og skoler måtte ta mer ansvar for å også

formidle informasjon om brannfaren.

«Vi tror at vi i dette tilfelle på beste måte etterkommer oppfordringen ved i første rekke å henlede lærernes oppmerksomhet på saken. Branntilfellene synes etter vår mening å peke ganske sterkt i den retning at der i skolene i kjemitimene blir vist ved eksperimenter hvorledes krutt kan bli laget og hvorledes en kan få til passende små eksplosjoner. For gutter ligger deri en sterk oppfordring til å forsøke seg på egen hånd. Og vi ser altså hvilke farlige sidevirkninger dette kan gi.

Vi henstiller til lærere i kjemi ikke å foreta den slags eksperimenter i skolen uten også å nevne de branntilfellene som oppbevaringen av kjemikalier har ført til og advare guttene mot å eksperimenter på egen hånd.»

NUMMER 3/1977

EKSTREM OPPUSSING

I «Mot Brann» sin tredje utgave i 1977 hadde magasinet blitt kontaktet angående en annonse som vekket både uro og skrekk over følgende det ville få for brannsikkerheten.

«Underbrannmester Leif Geirmo i Stavanger brannvesen har med utpreget årvåkenhet sendt oss dette annonseutklippet, som i «originalversjonen» er gjengitt i flott 4-farge-trykk, og som vi tiltross for manglende fargeprakt velger å bringe videre til våre lesere — til skrekk og advarsel, som det heter.

Selv uten fargegjengivelse skulle det gå klart fram av illustrasjonen at den elektriske panelovnen er tapetsert, noe som er helt forkastelig fordi det er brannfarlig. Man ser videre at både toaletttrull og badehåndkle er plassert rett over ovnen, hvilket heller ikke er å anbefale, for å si det mildt. Har man i tillegg — slik damen på bildet har — badevinduet plassert i nærheten av løst

opphengte ting, vil noe før eller siden blåse ned på ovnen, og så.

Vel, hermed er våre brannsynkontrollører tipset om hva man kan komme til å støte på bortetter hos folk. For vi er ikke i tvil om at annonsen som har gått i store deler av ukepressen — har ført til at mange nå har satt den fargerike idéen om tapetserte panelovner ut i livet. Det tar seg jo unektelig pent ut, men det er altså brannfarlig og derfor ulovlig.

Riktignok har det nylig kommet på markedet en panelovn som heter EI-jet og som det er lovlig å tapetsere, fordi varmesystemet fungerer slik at frontplaten ikke varmes opp, noe som jo er tilfelle med de typer ovner som hittil har vært å oppdrive. Så skal man absolutt ha tapetserte panelovner, får man anskaffe seg denne type som er beregnet til det.»

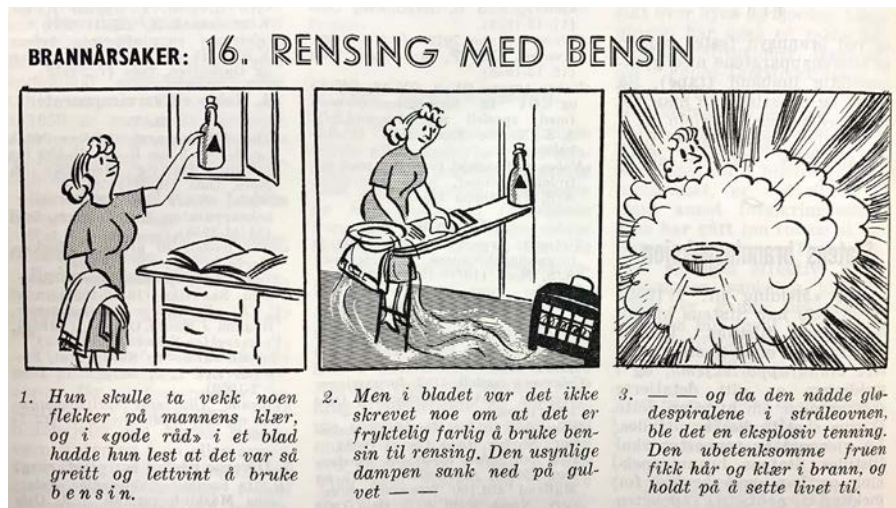
MOT BRANN FEBRUAR 1929

SAMFUNDET, FORSIKRINGEN OG BRANDSKADENE

Da Norsk Brandvern Forening for 5 år siden blev stiftet, skjedde det i erkjennelse av at vi manglet en organisasjon til å utføre det arbeide for brandskadenes bekjempelse, som ikke kan nåes gjennom offentlige lover og vedtekter eller gjennom forsikringsselskapenes virksomhet.

Jeg spurte en gang en bankchef i et av våre største pengeinstitutter, om ikke banken Vilde støtte foreningens arbeide ved å tegne sig som medlem. Han svarte: «Nei, dette er ikke vår business. Kan ikke forsikringsselskapene klare sig, får de legge på premien.» Jeg undlater her å anstille videre betraktninger over dette skarpsindige svar og går straks over til neste tilfelle. Det var i redaksjonen i et av våre største dagblade. I tilknytning til en uttalelse av bankdirektør Rygg om at vi måtte vise større «økonomisk edruelighet», hadde jeg skrevet en liten artikkel hvori jeg pekte på de store brandskadebeløp landet hvert år måtte betale, og hevdet at også dette var et tegn på manglende økonomisk edruelighet hos vårt folk. Nei, blev det svart, artiklen hadde ingen interesse, og det blev tydelig sagt mig at man betraktet det hele som en forklekt annonse for forsikringsselskapene!! Det var 2 alvorlige skuffelser.

Den samme feilaktige opfatning, at brandskadenes forebyggelse utelukkende tjener forsikringsselskapenes interesser har vi dessverre å kjempe med omtrent daglig. For hvorledes er forholdet i virkeligheten? Hvis man tenker litt nærmere over det vil enhver måtte innrømme, at forsikringsselskapene ikke behøver å ha nogensomhelst forretningsmessig interesse av å forebygge brandskader. Av hvad art selskapene enn er, om de er basert på gjensidighetsprinsippet eller om det er private aksjeselskaper, må de alle følge det rent forretningsmessige prinsipp, at premieinntekten skal dekke påregnelig skade, forvaltningsom kostninger, eventuell fortjeneste for aksjekapitalen og dertil gi et visst overskudd for utligning av risikomomentet ved katastrofer. Katastrofebrander kan jo som bekjent inntreffe. Mellem premieinntekten på den ene side og de samlede utgiftsfaktorer på den annen

side må der til enhver tid være den rette balanse. Hvad selskapene altså tar inn med den ene hånd i form av premie, gir de med den annen hånd ut for branskader. På denne måte blir deres virksomhet av rent formidlende art. Viser det sig nu at visse risikogrupper gir overskudd, kan premien i tilsvarende grad senkes, men det er klart at en sådan premierregulering ikke kan foregå fra dag til dag eller fra år til år. Den kan kun foregå innenfor lengere tidsrum. Skulde der altså gjennom det forebyggende arbeide opnåes en bedring med hensyn til brandskadene, Vilde man etterhvert få en lavere premie, brandforsikringen vil bli billigere. Det er resultatet for den enkelte.

Vokser derimot skadene, blir omvendt forsikringspremien ganske enkelt satt så meget op, at likevekten for forsikringsselskapene igjen blir etablert. Forsikringen blir dyrere. Forsikringsselskapene sørger for at den rette balanse mellom premie og skadebeløp er tilstede, og man kan derfor trygt si at disse i det lange løp ingen forretningsmessig interesse har av å forebygge brandskader. Man skulde vel tvertimot kunne anta, at et forsikringsselskap Vilde ha mere interesse av å få et stort skadebeløp og en tilsvarende høy premieinntekt enn et mindre skadebeløp og den tilsvarende mindre premieinntekt. Men forsikringsselskapene strever dog alltid på forskjellig måte efter å kunne holde premien lavest mulig, og det forebyggende arbeide som disse i tidens løp har utøvet gjennom sine

vilkår for forsikringens overtagelse og sine tariffer til fremme av brandsikker bygge- og bedre innredninger, vakthold m.v. har sikkert været et uvurderlig gode for landet.

Hvorfor støtter så allikevel forsikringsselskapene arbeidet for brandskadenes bekjempelse?

Utelukkende ut fra samfundsmessige hensyn. Forretninger, der som brandforsikringsselskapene varetar store samfundsmessige interesser, har også den moralske forpliktelse til å stå i første rekke, når det gjelder å søke befordret nettop de samfunds- eller en brødfabrikk som betaler en stor årlig brandforsikringspremie, regner dette beløp med blandt de utgifter som skal dekkes ved salg av det ferdige produkt. Når jeg derfor kjøper et par sko eller et brød betaler jeg samtidig hver gang interesser som de gjennom sin virksomhet varetar. Livsforsikringsselskapene gir således ut fra samme betraktning tuberkulosearbeidet sin støtte ved å oprette pleiehjem, sanatorier. Det er også et utslag av det samme som vi møter hos lægene, når disse f. eks. gjennom Folkehelseforeningen virker for større sundhet hos alle, eller som vi møter hos tannlægene gjennom Foreningen til motarbeidelse av tannsykdommer. Det er samfundets interesser som således varetas, tillross for at disse i Sitt vesen står i strid med de forretningsmes-

sige interesser hos vedkommende utøvere. Den ytterste konsekvens av de respektive profylaktiske virksomheter vilde nemlig være, at både læger og tannlæger blev brødløse og at forsikrings selskapene kunde likvidere. Nu, så langt kommer vi naturligvis ikke, det gjelder foreløbig kun å få eliminert de skader på alle områder som han undgås, det være sig en brand, en influensa eller en dårlig tann.

Nei, den største interesse av å få brandskadebeløpet redusert ligger nok hos samtlige forsikringstagere selv, den ligger hos enhver som har den minste ting forsikret. Brenner det hos min nabo, blir det jo endel av min premie som skal dekke skaden, og får jeg en brand over mig som burde været undgått, begår jeg en synd mot de øvrige forsikringstagere, som må betale for min skjædesløshet. Og nettop de mange brander, som burde ha været undgått, forhindrer at brandforsikringen kan bli billigere for oss alle sammen.

Ikke alene opnår man ved færre brander at premien blir senket, men man kan også

si, at leve omkostningene i almindelighet må bli lavere hvis det brenner mindre. Med mitt årlige premiebeløp må jeg nemlig ikke alene være med på å betale for de direkte brandskader, men indirekte betaler jeg også de premiebeløp som de produsende virksomheter må ut med. En skofabrikk f. eks. min del av fabrikkens utgifter til brandforsikringen. Den blir riktignok ikke stor, men den er der dog, og samlet blir det en ganske pen sum.

Viserheravhvorledesbrandskadebeløpene, disse 30 millioner kroner som brandene hvert år koster Vårt land, helt og holdent må skaffes tilveie av forsikringstagerne selv og hvorledes denne brandskatt igjen fordeles over det hele samfund, — det er ikke én som ikke må yde sin skjerv, direkte eller indirekte, om han har forsikret eller ei. 30 millioner kroner i brandskader! Det svarer til ca 80 000 kroner pr. dag eller 1 krone pr. sekund. Tenk Dem en ustanselig strøm av penger forsvinne i et ildhav med denne hastighet av 1 krone pr. sekund, time efter time, dag og natt hele året igjennem. Det gir et trist billede av en hel nytteløs øde-

leggelse av verdier, i disse tider så meget mere trist som det er penger alene som vi mangler på nær sagt alle hold for å kunne få igang samfundsnyttige foretagender. Kan vi bare få minsket på disse millionødeleggelser ved brander får vi kapitaler fri som kan benyttes til å skape liv og rørelse, sette ledige hender til pro- duktivt arbeide: Et mål som i sannhet kaller på alle gode samfundsborgere.

Jeg håper riktig mange Qil lege i allefall så meget av de betraktninger jeg her er kommet med, at de vil forstå at Brandvern Forening-ens arbeide ikke tjener særinteresser, men utelukkende tar samfundsmessige hensyn. Man vil da heller ikke med nogen berettigelse kunne beskyldte mig for å be for min syke mor, når jeg som en naturlig konsekvens av disse betraktninger opfordrer til kraftig støtte av Brandvern Forening-ens arbeide. Tegn Dem som medlem! Det koster for personlige medlemmer bare 5 kroner året, — De får trykksaker og brosjyrer gratis, og De støtter et arbeide av vidtrekkende nasjonal betydning.

Harald Meyer.

MOT BRANN NR 5/76

VAKTMESTERE PÅ BRANNVERN KURS PÅ LENA

I samarbeid med Statens Teknologiske Institutt på Gjøvik arrangerte NBF et brannvernkurs for vaktmestere og maskinmestere ved offentlige institusjoner i Oppland fylke. Kurset som samlet ca. 30 deltakere ble arrangert på Valle Landbruksskole på Lena i dagene 25. og 26. juni.

Blant de tema som ble behandlet på kurset nevner vi brannforskrifter, instruksjoner og opptreden i branntilfelle, sprinkler- og varslingsanlegg, fyringsanlegg, brannsyn, forsikringsspørsmål og bruk av håndsløkkingsutstyr. Foruten foredragsholdere fra NBF medvirket forelesere fra Norges Brannkasse, samt Oslo og Gjøvik brannvesener. Det skulle være nødvendig å minne om at informasjon og opplysning om brannvernssaker er en av NBF's viktigste oppgaver, og at vi gjerne påtar oss å arrangere liknende brannvernkurser for alle som måtte være interessert.

Et utsnitt av deltakerne på kurset. Forrest overing. Gjertsen fra Norges Brannkasse som orienterte om forsikringsspørsmål og konsulent Sletten fra STI, Gjøvik, sto for det administrative opplegget.

JOTUN-BRANNEN

Oversiktsbilde av fabrikkanleggene sett fra Østre bredd av Sandefjordsfjorden.

V i bringer her endel fotos fra skadene etter brannen ved Jotun Fabrikker i Sandefjord. Årsaken til katastrofen er nå på det nærmeste klarlagt: Lekkasje i en kobling på et nedføringsrør fra en tank som inneholdt jernoksyd shopprimer. Denne primeren består av bl.a. flyktige løsningsmidler som metyl, ethyl, ketoner og toluene, alt sammen alkoholer i A-væske klassen.

Samtidig har det vært mye fokus på de alvorlige sakene. I 1976 brant det på Jotun Fabrikker i Sandefjord. 15. september 1945 skjedde en eksplosjon ved fabrikk, som ble fulgt av en voldsom brann som ødela store deler av anlegget.

Skadene ble anslått til 170 millioner kroner, og seks ansatte døde. Det var den største industribrannen i Norge i fredstid. Området ble sammenlignet med sønderbombede tyske byer fra andre verdenskrig. Etter brannen ble det formidlet et høyt antall bilder fra brannen i magasinet.

Da rapporten ble klar i løpet av høsten, kunne første nummer i 1977 vie stor plass til rapporten. Artikkelen var ført i pennen av overingeniør Øyvind Engdahl i Brannvernforeningen. Du kan lese et utdrag fra den her, og i lengre utgave på brannogsikkerhet.no.

«Etter eksplosjonen spredde brannen seg hurtig til malingfabrikken (bygning 23 og 25) og lagerbygningen (bygning 31) via ikke-

sikrede åpninger eller via branndører som var ødelagt av eksplosjonen. En vesentlig del av årsaken til at brannen spredte seg til lagerbygningen, antas å være den dårlig sikrede forbindelsesgang og vindusåpningene i nordgavlen. I lagerbygningen fikk brannen i første omgang næring fra treballene og man fikk senere en voldsom brannutvikling fra malingen etterhvert som emballasjen ble ødelagt. Allerede 20—30 min. etter brannutbruddet var lagerbygningen overtent i flere etasjer.

Kokeriene er også sannsynligvis antent meget tidlig som følge av brennende utkast fra eksplosjonen. Her spredde brannen seg sydover frem til bygning 1 hvor det lyktes å begrense brannen mot bygningens vestre del. Etter hvert som brannen i lagerbygningen antok voldsomme dimensjoner, spredde brannen seg videre sydover p.g.a. gnister og brennende nedfall til et mindre båtverft og enkelte bolighus utenfor fabrikkområdet. Nordover spredde brannen seg omtrent frem til skillet mot bygning 28, hvor det faktisk at vinden kom fra nord nok har medvirket til at denne grensen kunne holdes.

Foruten utallige mindre eksplosjoner, ble det registrert 2 store eksplosjoner et par timer etter brannutbruddet. Den ene oppsto i lagerbygningens nedre etasjer og hadde retning ut over fjorden, mens den andre oppsto ved lagerbygningens vestsida da de polyestertanker som sto her kollapset.»

FAKTA

Den 15. september 1976 ca kl. 19.45 inntraff en eksplosjon med etterfølgende voldsom brann som ødela store deler av Jotun Fabrikers anlegg i Sandefjord.

Det totale skadebeløp er foreløpig anslått til ca 170 mill. kroner, og 6 ansatte ved Jotun omkom da eksplosjonen inntraff. Brannen er således den hittil største industribrann i Norge i fredstid.

De enorme energimengder som brannen utviklet har forårsaket ødeleggelser som minner om en sønderbombet tysk by fra siste verdenskrig.

Søndre del av malingfabrikken (laboratoriet). Bemerk de bærende stålkonstruksjoner spesielt sammenkrøllingen av søylen midt på bildet.

Ferdigvarelageret sett fra «landsiden».

Nordre del av kunstharpikskokeriet

Søndre del av kunstharpikskokeriet.

Utknekket betongsøyle i underetasjen i ferdigvarelageret. Bemerk armeringen!

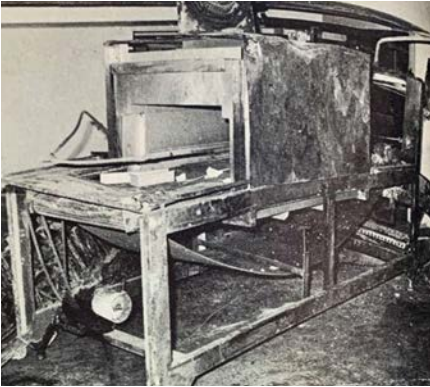
Detalj fra vest-veggen av malingfabrikken. Teglstainen er sintret i overflaten.

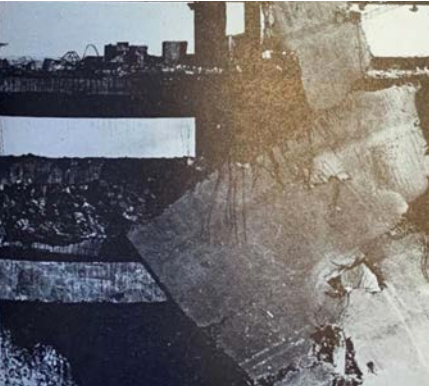
Ferdigvarelageret med mellombygg til malingfabrikken.

Ruinene av arcanolfabrikken. 2 av de omkomne er funnet blant ruinene i forgrunnen.

Krympemaskinen som sannsynligvis antente gassen fra den utlekkede jernoksyd-shopprimeren.

Sammenstyrte tak- og dekkekonstruksjoner av betong i ferdigvarelageret.

Oversikt over skadene i ferdigvarelageret. 3,5 mill. liter maling gått opp i røyk. Hvilken brannbelastning!

VIKTIG ARENA

BRANNVERN- KONFERANSEN FRA FAGDAG TIL KONFERANSE

I år er det 38 år siden Brannvernkonferansen ble arrangert for første gang. Dagen har vært en viktig arena for meningsutveksling om brannfaglige temaer i årene som fulgte.

TEKST HELENE HILLER

TEMA: Mange av brannvernkonferansene har hatt et overordnet tema. Så sent som i år var temaet «Brannvern i byggverk», der blant annet administrerende direktør Rolf Sørtpo selv var blant foredragsholderne.

Brannvernkonferansen ble for første gang arrangert i 1985, og har siden den gang vært en årlig møteplass for brannverninteresserte. Konferansen har bidratt til nettverksbygging og meningsutveksling om brannfaglige temaer i nesten førti år.

Brannvernkonferansen '85 ble kalt en nyskapning innen brannfaget. Den ble avholdt på Hotell Klubben i Tønsberg 18. og 19. mars i 1985. Den første dagen var satt av til årsmøtet i Norsk Brannvern Forening (NBF), som senere ble Brannvernforeningen. Dag to var en fagdag med ulike foredragsholdere. Hensikten med konferansen var at Brannvernforeningen ønsket å skape en felles arena og møteplass for beslektede organisasjoner som hadde et ønske om å bedre brannvernet i Norge. Totalt var det over 300 deltakere.

FAGDAG MED AKTUELT PROGRAM

Det var NBFs formann, riksadvokat Magnar Flornes, som åpnet fagdagen. I sin åpningstale poengterte han hvilken betydning det hadde for brannverninteresserte å kunne møtes i både spesielle og felles arrangementer, alt samlet under det man hadde valgt å kalle Brannvernkonferansen. Dette ville bli en årlig foreteelse, sa han, og ga uttrykk for spesielle forventninger til denne fagdagen.

Det første foredraget hadde tittelen «Forsikringselskaperenes konkurransesituasjon – fører den til svekkende krav og økende brannrisiko?». Det ble holdt av Trygve Conradi fra Bergen brannvesen, og fullmektig Petter Steen, fra forsikringselskapet Haugesund sjø. Foredraget førte til en stor debatt som konkluderte med at forsikringselskapene brøt sine egne regler.

Fagdagen på brannvernkonferansen i 1985 hadde 300 fremmøtte.

Konfransier Line Hamre engasjerte på BVK i 2022.
Foto: Helene Hiller

Steen åpnet for debatt i sin innledning der han uttalte at konkurransesituasjonen innen industriforsikring var blitt slik at jo større bedriftene var, desto større muligheter hadde de for å sette selskapene opp mot hverandre og dermed presse premienivået. Han påpekte at det var store interesse-motsetninger mellom enkelte selskapers salgsavdelinger og tekniske avdelinger. En motsetning der salg var utelukkende opp-tatt av hva som gav størst markedsandel, snarere enn hva som var fornuftig. Dette ble en konstant dra-kamp mellom avdelingene, mente Conradi. Han påpekte at selskapene måtte stå sammen om visse grunnregler i brannsikringsarbeidet.

MELDTE FRA OM BRUDD PÅ REGLER

Jan Fr. Wold-Hansen deltok i den påfølgende debatten som assisterende direktør i industrivernet. Han uttalte at brannstatistikken for industrien hadde hatt en god utvikling gjennom flere år, og mente at forsikringsselskapene hadde råd til å ta seg mindre betalt for forsikringspremiene. Kontrollingeniør Erik Andersen fra NBF siterte brev fra store, kjente forsikringsselskaper. I disse kom frem at forsikringsselskapene gav full rabatt til anlegg som verken var prosjektert etter regelverk, eller der forsikringsselskapene ikke så noen grunn til å oppgradere anlegg til FG-godkjenning. Dette var et klart brudd på selskapenes egne regler. Opplysningene vakte sterk oppsikt blant

de 250 tilhørerne, og førte til en strøm av spørsmål til forsikringsnæringens representanter. De ga på sin side gav uttrykk for at det nok kunne forekomme overtramp, men at næringen som sådan var interessert i å leve innenfor det regelverket den selv hadde vedtatt.

HØYT VOLUM UNDER DEBATTENE

Fagdagen fortsatte med en heftig paneldebatt der representanter fra NBF, Norges Industriforbund, Industrivernet, Uni Forsikring og Storebrand/Norden diskuterte hvordan brannvernet i Norge kunne bli forbedret, og hva som kunne gjøres for å få ned antallet omkomne. Dagen fortsatte med et foredrag om «Den nye brannloven og forskriftene», holdt av Gunnar Aadne Solbakken, brannsjef i Trondheim brannvesen.

Solbakken var brannsjef i Trondheim brannvesen i 23 år, og han husker godt den første Brannvernkonferansen. «Vi kan si at konferansen var banebrytende den gangen. Den skapte stort engasjement i brannvernmiljøet. Jeg husker godt at det ble høyt volum under debattene», sier Solbakken til Brann & Sikkerhet.

Solbakken var brannsjef i Trondheim brannvesen i 23 år, og han husker godt den første Brannvernkonferansen. «Vi kan si at konferansen var banebrytende den gangen. Den skapte stort engasjement i brannvernmiljøet. Jeg husker godt at det ble høyt volum under debattene», sier Solbakken til Brann & Sikkerhet.

«Etter suksessen i Tønsberg i 1985 ble det bestemt å gjenta Brannvernkonferansen hvert år.»

KRITISK: Petter Steen fra forsikringsselskapet Haugesund Sjø var blant dem som bidro til det som ble en stor debatt på Brannvernkonferansen i 1985.

I 2024 blir det ingen egen Brannvernkonferanse. Da blir det i stedet ulike brannrelaterte seminarer i regi av Brannvernforeningen. Målsetningen er å treffe publikum, samarbeidspartnere og alle som interesserer seg for brannvern, der de er. Derfor vil seminarer bli holdt i ulike landsdeler.

I fremtiden vil Brannvernforeningen ha en mer fleksibel tilnærming til arrangering av konferanser. Det er mange som arrangerer konferanser innenfor det forebyggende virkeområdet. Vi anser at det er bedre å arrangere konferanser når det er utviklinger og endringer i det forebyggende virkeområdet som det er fornuftig å arrangere noe om. Det kan eksempelvis være at Brannvernforeningens innsamling av fakta har gjort funn som det er fornuftig å arrangere en konferanse om, eller at det er andre viktige endringer eller utviklinger i brannvernområdet som det er viktig å belyse i en konferanse, sier Brannvernforeningens administrerende direktør Rolf Sørtorp.

«Vi anser at det er bedre å arrangere konferanser når det er utviklinger og endringer i det forebyggende virkeområdet som det er fornuftig å arrangere noe om.»

Fagdagen ble avsluttet med et foredrag av branningeniør Olle Johansson fra svenske Skandia Forsikring, «Aktiv innsats på brannstedet. Restverdibeskyttelse – redning av verdier under brann».

KRITIKK AV KOMMUNALDEPARTEMENTET

Det ble rettet sterk kritikk mot kommunaldepartementet under Brannvernkonferansen. Bakgrunnen for kritikken var arbeidet med den nye brannloven. Etter at Hyllandutvalget hadde gitt sin grunnleggende innstilling i 1982, var vesentlige spørsmål fremdeles ubesvart.

Det dreide seg blant annet om brannvesenet som redningskorps. I 1985 var det fremdeles ingen lovhjemmel for at man kunne pålegge brannvesenet å rykke ut til bil- eller drukningsulykker. I realiteten kunne et brannvesen nekte å utføre en slik redningstjeneste, for eksempel av økonomiske grunner.

Den nye brannloven skulle dessuten bidra til et bedre samarbeid mellom kommunene i forbindelse med slukke- og redningsaksjoner, men også dette området var ikke tilstrekkelig dekket i den nye brannloven. Det vakte stor oppsikt og misnøye på

konferansen at kommunaldepartementet heller ikke ønsket å uttale seg på konferansen om når den nye brannloven kunne ventes å komme.

BRANNVERNKKONFERANSEN BLIR EN ÅRLIG BEGIVENHET

Etter suksessen i Tønsberg i 1985 ble det bestemt å gjenta Brannvernkonferansen hvert år. Aktører innen brannssikkerhet skulle kunne møtes for faglig påfyll og diskusjoner skulle løftes. Målsetningen var at Brannvernkonferansen skulle være et viktig møtepunkt for alle som arbeider med brannvernsspørsmål, både faglig og sosialt. Brannvernkonferansen ble i løpet av få år et svært godt besøkt og viktig arrangement. I 1993 fikk konferansen for første gang et overordnet tema. Dette skulle gjenspeiles i både foredrag og seminarer. Hovedtemaet var «Påsatt brann». Temaet ble valgt fordi det på tidlig nittitalt var en bølge av påsatte branner både i Norge og i ellers Europa. Temaet var på denne tiden høyaktuelt for næringsliv, forsikring og brann – og påtalemyndigheter.

Innledningsvis på konferansen ble det lagt frem en oversikt over hvordan utviklingen av påsatte branner var i Norge og Europa, hva

dette kostet og hvordan man burde angripe problemstillingen.

Noen av foredragene hadde problemstillinger som «Hvilke motiv har brannstiftere og hva slags personlighet er det?», «Hvilken rolle spiller forsikringsselskapenes utredere og brannvesen?» og «Hva kan gjøres for å hindre ildspåsettelse og begrense skadeomfanget?». I tillegg hadde konferansens foredragsholdere fokus på, hvorvidt det er fare for justismord og hvordan man burde angripe problemet med påsatte branner.

I årene fram til i dag har overordnede temaer vært hovedregelen, selv om det også har vært unntak fra regelen. Under pandemien ble konferansen arrangert som heldigital for første gang i 2021. I 2022 hadde over 300 deltakere samlet seg til en ny konferanse. Den siste var i 2023, og tok for seg «Brannvern i byggverk».

BRANNVERNKKONFERANSEN I FREMTIDEN

Historisk sett har Brannvernkonferansen foregått i ulik former over to til tre dager. I løpet av de 38 årene med konferanser, så har Brannvernforeningen jobbet for å være dagsaktuelle og fremtidsrettet.

FORENING MED FREMTID

100 år til tross, alt tyder på at Brannvernforeningen fortsatt er liv laga. Det bekrefter både myndigheter, brannvesen og andre virksomheter som foreningen har samarbeidet med en årrekke.

TEKST STURLE HAGEN

Da Brannvernforeningen ble etablert i 1923, var det på initiativ fra forsikringsbransjen. Virksomheter i denne bransjen har vært sentrale partnere for foreningen.

– Brannvernforeningens nøytrale posisjon som formidler av brannforebyggende kunnskap har vært viktig. Den vil også være viktig fremover. Men det er blitt mange formidlere av slik kunnskap. Derfor er det viktig å fremstå tydelig og tillitsvekkende, sier avdelingsdirektør Hildegunn Bjerke i Finans Norge. Hun er også styremedlem i Brannvernforeningen.

Bjerke understreker at det forebyggende arbeidet først og fremst er langsiktig. Samtidig må det også være rom for å følge opp eventuelle negative trender, og på den måten kunne være i forkant av nye hendelser.

– Dataverktøy som Ulme og Knitre vil være viktige for å samle og systematisere kunnskap om årsaker og konsekvenser av branner når de oppstår, mener Bjerke.

«FOR SAMFUNNET»

I likhet med forsikringsnæringen hadde også statlige myndigheter interesse av at Brannvernforeningen ble etablert for 100

år siden. På denne tiden fantes det ikke noe myndighetsorgan som hadde særskilt ansvar for brann og brannssikkerhet. I stiftelsens tidligste år bidro Brannvernforeningen blant annet til utbygging av norske brann- og redningsvesen, og til å tilrettelegge for brannetterforskning. Foreningen deltok dessuten i arbeidet med å få på plass en bygnings- og brannlov.

– Brannvernforeningens første motto fra stiftelsesmøtet i 1923 var: "For samfunnet". Branner og brannskader rammer mange ulike deler av samfunnet. Brannvernforeningens arbeid har, riktignok med ulike motto og visjoner opp gjennom tiden, alltid bidratt til økt brannssikkerhet for nettopp samfunnet, poengterer Johan Marius Ly. Han er avdelingsdirektør i Direktoratet for

samfunnssikkerhet og beredskap (DSB). Ly peker på at Brann-Norge trenger alle gode forebyggende krefter. Det er fortsatt for mange personskader, og for mange liv som går tapt som følge av brann og store materielle tap.

– Brannvernforeningen som selvstendig aktør er viktig, og kan bidra med en litt annen rolle enn det myndighetene kan. Det er behov for en uavhengig stemme som samarbeidspartner og som pådriver. En aktør som ikke har kommersielle interesser i løsninger eller produkter, understreker Ly.

FØRST UTE MED KAMPANJER

Direktør Per Arne Horne i Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) peker på at Brannvernforeningen var først ute med nasjonale

«Tettere samarbeid vil styrke kunnskapsformidlingen og det brannforebyggende arbeidet..»

kampanjer for å opplyse om brannfaren, og hva den enkelte kan gjøre for å forebygge brann.

– Brannvernforeningen er fortsatt en relevant budbringer, selv om det i dag er større konkurranse om formidling av brannforebyggende kunnskap. Skal foreningen fortsatt ha relevans som formidler av brannforebyggende kunnskap, må rådene som gis være oppdatert og godt brannfaglig forankret, fremholder Horne.

Også det brannfaglige forskningsmiljøet peker på Brannvernforeningen som en sentral og viktig medspiller.

– Vi har hatt et tett og godt samarbeid med Brannvernforeningen gjennom flere tiår. Likevel tror vi at en enda tettere samhandling mellom Brannvernforeningen og forskningsmiljøet vil bidra til at brannsikkerheten holder tritt med teknologiske fremskritt, sier Nina Reitan. Hun er administrerende direktør i RISE Fire Research i Trondheim. Reitan er også styremedlem i Brannvernforeningen.

INNOVASJON OG BÆREKRAFT

Reitan peker på at et tettere samarbeid vil styrke kunnskapsformidlingen og det brannforebyggende arbeidet. Hun mener at det også vil muliggjøre at nye og bærekraftige innovasjoner kan tas i bruk på en trygg måte her i landet.

– Brannvernforeningen har en tydelig profil, og bør fortsette å være tro mot sin visjon; brannvern for alle og målet om at ingen skal omkomme i brann. Samtidig er det viktig å kontinuerlig evaluere og tilpasse den forebyggende innsatsen. For selv om Brannvernforeningen har oppnådd mye, vil det alltid være rom for forbedringer og nye tilnærminger, understreker Reitan.

Brannsjef Jon Myrøldhaug i brann- og redningsetaten i Oslo (BRE) mener i likhet med de andre at Brannvernforeningen har hatt en sentral rolle som formidler av brannforebyggende kunnskap.

– Men i den delen av virksomheten som omhandler ren brannverninformasjon eller

atferdspåvirkning, er ikke foreningens rolle like viktig som før. Det forebyggende arbeidet har utviklet seg mye i norske brann- og redningsvesen. Disse har fordelen av at hendelser i eget distrikt kan benyttes umiddelbart som bakteppe i påvirkningsarbeidet, ikke minst ved aktiv bruk av sosiale medier. På øvrige satsingsområder har Brannvernforeningen absolutt livets rett, poengterer Myrøldhaug.

VILJE TIL ENDRING

– Brannvernforeningen har naturligvis livets rett. Mye er oppnådd på 100 år, men brann er og kommer til å være en trussel også de neste 100 årene, påpeker brannsjef Dag Botn ved Haugaland brann- og redning IKS.

– Brannvernforeningen har vist seg å være endringsvillig, noe man også må være i årene som kommer. Fokuset må til enhver tid være rettet mot de største risikoene, risikoer som vil endre seg i takt med samfunnsutviklingen. Det å være samlende, koordinere og være tilpasningsdyktig for de metoder som fungerer innenfor brannforebyggende arbeid vil være et suksesskriterium på veien videre, fremholder Botn.

Du kan se hele filmen om Brannvernforeningens historie på brannogsikkerhet.no.

Vi leverer krokløftertanker på 12 500 liter i stål, aluminium og rustfritt stål.

Tanken har skvalpeskott begge veier.

Priseksempel på aluminium er kr 350 000,- + mva.

LIFTSERVICE AS
Industrivn. 6, 2069 Jessheim

Tlf.: + 47 63 97 10 50

www.liftservice.no

Vi ivaretar liv og verdier med passiv brannsikring!

Ring oss 51 78 53 00
Les mer lilleland.no

JAKTEN PÅ SANNHETEN

PIPESAKEN

For 20 år siden ba regjeringen Brannvernforeningen om hjelp etter en mulig skandale. Da fikk Brannvernforeningen ansvar for å utrede den såkalte pipesaken.

TEKST ARNFINN STORSVEEN OG CORNELIA HENRIKSEN FOTO SHUTTERSTOCK

«Farlig pipe i flere hundre tusen hjem – Norske myndigheter angrep på at de har tillatt en utett og sprekkutsatt skorsteinstype i hundretusener av norske hjem. Ekspert mistenker pipa for å stå bak flere eksplosjonsartede dødsbranner.»

Slik beskrev Dagbladet det som skulle bli kalt «pipesaken» i månedene og årene som fulgte. Datoen var 27. oktober 2003. Våren 2004 valgte daværende kommunalminister Erna Solberg å få saken utredet. Oppdraget ble gitt til Brannvernforeningen.

DETTE VAR SAKEN

Ifølge Dagbladet skulle det være gjort flere alvorlige feil før godkjenning ble gitt til en tresjikts elementskorstein fra Leca. Disse ble produsert fra 1969 til 1987. De fleste skorsteiner som ble installert i disse årene, var også av denne typen. Totalt kunne det være snakk om et problem i så mange som 300.000 hjem.

Flere eksperter sa til avisa at det kunne være en sammenheng mellom disse skorsteinene og flere dødsbranner. Dagbladet skrev også i sin rapport til SKUP-prisen at de følte seg trygge på at de kunne «kalle samspillet mellom myndighetene, forsknings-

miljøet og produsenten for et samrøre». – Dagbladet hadde vært i kontakt med blant annet feiere. I tillegg var det også andre som mente det var feil ved skorsteinene, blant annet Øyvind Engdahl i Brannvernforeningen, sier Dagfinn Kalheim til Brann & Sikkerhet.

TILDELINGEN

Han var i 2003 administrerende direktør i foreningen, og var den som takket ja til oppdraget.

– Dette hadde jo også vært oppe tidligere. Myndighetene hadde avvist at det var noe galt med disse. De mente skorsteinene var bra, men kritikken tok ikke slutt. Kommunaldepartementet ved statsråd Erna Solberg ville ha en avklaring en gang for alle, sier Kalheim.

– Oppdraget ble gitt til Brannvernforeningen. Det var uttalt at det kunne se ut til at folk ikke hadde nødvendig tillit til myndighetene i denne saken. Derfor ble det pekt på foreningen, forklarer han.

Samtidig var det også krefter som var mindre fornøyd med at oppdraget ble gitt til Brannvernforeningen.

– Leca var veldig skeptiske til at Brannvern-

foreningen skulle se på det, blant annet fordi Engdahl hadde vært kritisk før. Jeg må innrømme at jeg selv var skeptisk til Leca da vi fikk oppdraget, basert på den informasjonen jeg satt med da, sier Kalheim.

SKEPSISEN

Kalheim har følgende svar på hvorfor flere var skeptisk til at myndighetene burde undersøke saken selv.

– I mange av disse sakene der det brant ned bygninger, sto skorsteinen igjen. Flere av disse hadde da langsgående sprekker. Folk lurte da på om det var dette som førte til brannene. Vitner fortalte at de hørte smell før de så flammer komme ut av skorsteinen. Det var ganske typisk at ytterkappa på en del skorsteiner var sprukket etter branner, sier Kalheim.

Dette førte til diskusjoner om det var risser eller sprekker, legger han til. Mens sprekker kunne være et problem, ville ikke et riss føre til fare for brann. Mange mente også at sprekken eller rissene kom av at brannvesen spylte varme skorsteiner med kaldt vann.

– Det dukket også opp påstander om samrøre mellom testlaboratoriet, myndigheter og teknisk direktør på Leca, «at de var gode busser», forklarer han.

TEAMET

Kalheim og Brannvernforeningen fikk klarsignal til å selv velge hvem som skulle bidra inn i arbeidet. Det skulle vise seg å bli krevende.

– De måtte ha kompetanse nok, uten å ha vært involvert i pipesaken tidligere. Det

var ikke så lett å finne, siden denne saken hadde pågått i så mange år, forklarer Kalheim. Han skulle selv lede prosjektet. Og Kalheim trengte ikke gå langt for å finne det første medlemmet i gruppa.

– Professor Torgrim Log satt i styret til Brannvernforeningen da, og hadde heller ikke engasjert seg i saken tidligere. Han hadde en unik kompetanse, med doktorgrad i sprekkdannelser i homogene materialer. Det var jo også noe av kritikken mot disse skorsteinene, nemlig at de kunne sprekke ved en skorsteinbrann, og dermed førte til en brann i bygning. Mange av disse sakene hvor bygninger brant ned, sto skorsteinen igjen. Flere av disse hadde da langsgående sprekker.

Björn Björkman ble den andre fageksperten, i tillegg til Log. Björkman hadde sin bak-

grunn fra Svenska Brandskyddsföreningen, og som feiermester. Han kunne følgelig mye om skorsteiner. Det var også behov for å få med noen som kunne formidle, og valget falt på Sturle Hagen i Brannvernforeningen.

OPPDRAGET

– Da vi fikk oppdraget, sa vi at først må vi finne ut om skorsteinene var farlige eller ei. Hvis de viste seg å være det, ville et neste steg være å se om det var noen samrøre mellom aktørene. Jeg mente at vi ikke var kompetente på å vurdere om det var samrøre. Det er mat for jurister. Vi begynte å se på skorsteinene, og om de var utrygge. Hvis de var det, måtte det bli undersøkt om testregimet var tilrettelagt for Leca eller ikke, og i så fall hvem som hadde gjort det, sier Kalheim.

I arbeidet fikk de tilgang på omfattende mengde dokumentasjon som inkluderte tekniske rapporter, politirapporter, fotos, videoklipp, statistikkmateriale, brev og andre typer saksdokumenter. De fikk også tilgang til kilder som hadde snakket med Dagbladet, og materialprøver som DSB og andre hadde samlet inn.

– Vi hadde også faktiske deler av skorsteiner. Med gjennomgangen vår, så vi først etter hvilket år, når på året, når på døgnet og hvordan bruken hadde vært der branner hadde kostet mennesker livet. Det viste seg at det skjedde i kalde perioder, der ildstedet var primær varmekilde, og der det hadde vært rundfyring hele døgnet. I mange tilfeller var ildstedet overdimensjonert for skorsteinen. Det påvirker temperaturer som slipper inn i skorsteinen. Det var også gjennomgående monteringsfeil, forklarer Kalheim.

ARBEIDET

– Jeg ønsket å snakke med alle de som var kritiske, der de fikk komme til et intervju med det de hadde av kritikk. Der fikk de komme med alle påstander og betenkeligheter de måtte ha. Vi snakket også med de som mente skorsteinene var i orden, og Leca som var produsent, sier han.

TEORIER OG PÅSTANDER BLE TESTET

– Log og Björkman regnet på og analyserte sannsynligheten for de ulike scenariene, blant annet sprekkdannelse gjennom eksplosjon i hulrom og den type ting. Så satt jeg som opposent og påpekte at skorsteinene etter hvert fikk noen luftkanaler. Kunne det være nok til å få nok ansamling av gass til å føre til en eksplosjon? Så regnet de på det, og sa at det var for små avstander til at det kunne bli en eksplosjon. Slik jobba vi hele veien, forklarer Kalheim. De så også på historikken.

– Disse skorsteinene var et helt nytt konsept. Derfor måtte de testes. Testene som fantes, var knyttet til teglstein. De var støttet, uten noe krav om test for lekkasje av luft. Problemet ved disse, var at de ved hard fyring over lang tid ble så varme på utsiden at det kunne føre til bygningsbrann. Det var det testen var lagt opp til, sier Kalheim. – De nye skorsteinene skulle holde temperaturen på utsiden lav. Det viste de seg å være veldig gode til. Men de hadde luftlekkasjer, og det ble de ikke testet for. Dette har lite med brann sikkerheten å gjøre. Det påvirker effektiviteten, ved at skorstein trekker dårligere, understreker han.

... MEN

Kalheim forklarer at det ikke var noen statistikk som indikerte at tresjikts element-skorsteiner var overrepresentert i branner, heller ikke ved dødsbranner. Sammen med

andre undersøkelser ble konklusjonen at tresjikts-skorsteinene var trygge, i utgangspunktet.

– Men vi så at dette var en type skorstein som var tiltenkt selvbyggere, nesten som Lego. Det var klosser som kunne bli stablet oppå hverandre. Gamle teglsteinsskorsteiner krever at det blir gjort av en murer for at det skal bli pent, forklarer Kalheim om forskjellene på de to typene av skorsteiner. Nettopp det at de var tiltenkt selvbyggere, skal ha preget flere av skorsteinene det hadde brent i, ifølge Kalheim.

– Vi så flere skorsteiner der det skulle være røykrør fra ildstedet og inn i skorsteinen. På en teglsteinskorstein lager du et hull, og det er massiv stein helt gjennom. Da spiller det ingen rolle om røret går helt inn i selve kanalen eller stopper midt i steinen. På en tresjikts er det ytterkappe, isolasjon og et innerrør. Da er det viktig at avgassrøret kommer helt inn. Vi så i mange tilfeller at det stoppet midt i isolasjonen. Isolasjonen vil da fange opp masse sot og tjære. Vi så også at mange hadde laget hull på innerrøret på feil måte. Det gjorde også at isolasjonen lå naken og eksponert, slik at den fanget opp de samme stoffene og kunne antenne, sier han.

STÅR SEG

18 år er gått siden rapporten var klar. Konklusjonen står seg den dag i dag. De fleste har også akseptert at brannfaren ikke var så stor som det kunne framstå fra de første artiklene til Dagbladet.

Daværende kommunalminister Åslaug Haga (Sp) var tydelig da hun ble utfordret på saken i spørretimen i Stortinget i 2006.

– Jeg har registrert 8 skriftlige spørsmål fra 5 ulike stortingsrepresentanter til 5 ulike kommunalministere i løpet av de siste 12 år, med flere teorier som antyder at pipene er farlige. I tillegg har statsråder, departementet, ytre etater og SINTEF NBL svart på en rekke spørsmål av samme art. Jeg har også merket meg at påstandene om utrygge skorsteiner kommer fra noen få enkeltpersoner, og ikke har noen bred støtte i fagmiljøene, sa hun da.

– Jeg kan ikke se at det er grunnlag for å hevde at utredningen fra Brannvernforeningen er mangelfull. Utredningen er et grundig arbeid gjennomført av uavhengige fagpersoner fra Sverige og Norge, og på bakgrunn av et omfattende teknisk og statistisk materiale. Følgelig ser jeg ikke grunn til å sette i gang en ny utredning nå, svarte Haga på spørsmål fra Ib Thomsen (FrP).

LUKK AVVIK PÅ SAMBAND MED INVISIO KOMMUNIKASJONSSYSTEM!

Mange brannvesen rapporterer fortsatt avvik på samband ved at de mister viktig informasjon under innsats. I tillegg har brannvesen i Norge dokumentert at over 50% av mannskapene har redusert hørsel/hørselskader.

INVISIO kommunikasjonssystem kan lukke disse avvikene ved:

- Patentert mikrofon i øret
- Avansert lydbehandling ved hjelp av AI
- Støybeskyttelse på 32 dB SNR
- Kontrollenhet som regulerer omgivelseslyd og tillater styring av flere samband

Mer enn 1700 brannkonstabler i alle de største brannvesenene og flere andre gleder seg nå over god lyd i alle situasjoner og er trygge på at hørselen beskyttes!

For mer informasjon kontakt Northcom ved Gjermund Torp, M: 915 97 555, e-post: gjermund.torp@northcom.no

Bildet er gjengitt med tillatelse fra Sandefjord brann og redning

I samarbeid med
INVISIO® **OBSIMA**
technology

NORTHCOM
WHEN COMMUNICATION MATTERS

HAR DU, ELLER DE DU KJØPER TJENESTER AV, TESTET OG DOKUMENTERT SIN KOMPETANSE?

DNV sertifiserer personell etter FG 750 automatiske brannalarm-anlegg, samt elektro-fag-kompetanse etter NEK 405 serien. Foretak sertifiseres etter FG 760 og NEK 405-4.

Ta kontakt med oss for mer informasjon
Tlf: 454 85 111 / 903 65 439

100 år | Vi gratulerer Brannvernforeningen!

Ring oss 51 78 53 00
Les mer lilleland.no

HISTORISK BÅND

ROS FRA RIKSADVOKATEN

En rekke riksadvokater har hatt verv som styreledere i Brannvernforeningen siden starten i 1923. Selv om denne æraen var over i 1986, er landets høyere påtalemyndighet fortsatt opptatt av foreningens arbeid for økt brannssikkerhet i samfunnet.

TEKST STURLE HAGEN FOTO ASLAK GAUSEN

ETTERFORSK: Riksadvokaten er klar på at lokale politi- og påtalemyndigheter må etterforske branner bedre, og oppklare flere saker.

Brannvernforeningen har hatt og har fortsatt en sentral roll i arbeidet med å forebygge branner her i landet. Både gjennom samarbeid med myndigheter om utvikling av regelverk og som formidler av kunnskap om brannvern og brannssikkerhet. Dette arbeidet har også bidratt til å heve kvaliteten på politiets brannetterforskning, sier riksadvokat Jørn Sigurd Maurud til Brann & Sikkerhet.

PÅDRIVER OG VAKTHUND

Brannvernforeningen er på sett og vis samfunnets vakthund som passer på at regler blir fulgt. De gir et viktig bidrag til det holdningsskapende brannvernarbeidet opp mot både befolkningen, næringsliv og offentlige etater. Denne rollen har bragt foreningen i en unik posisjon som må utnyttes best mulig i arbeidet for økt brannssikkerhet, mener Maurud.

I mangel av fagkunnskap om brann og

brannvern vil han nødig ha for sterke meninger om hvilke forebyggende oppgaver Brannvernforeningen bør prioritere i årene fremover.

På et overordnet nivå bør det være et mål å få ned antall branner og spesielt dødsbranner her i landet. I den sammenheng bør det etableres forebyggende tiltak som særlig tar hensyn til personer som bor i egen bolig, og som er ekstra sårbare ved en brann, sier riksadvokaten.

MANGELFULL RAPPORTERING

Brannvernforeningen har i en årrekke uttrykt bekymring over at antall branner rapportert som etterforsket av politiet er langt færre enn antall branner rapportert til DSB fra landets brannvesen. Maurud mener det kan være flere årsaker til dette.

Det kan blant annet skyldes mangelfull rapportering og feilregistreringer i politiets systemer. Det kan også være at etterfors-

kningsplikten praktiseres forskjellig i ulike deler av landet. Uansett årsaker er dette uheldig ettersom politiets bidrag til statistikken kan gi verdifull informasjon for alle som driver brannforebyggende arbeid, understreker Maurud.

Politiets plikt til å etterforske brannårsak følger for øvrig av straffeprosessloven og påtaleinstruksen.

Det rettslige utgangspunktet er klart nok. Vi har ikke endret syn på viktigheten av å etterleve etterforskningsplikten, understreker Maurud.

TØFFERE PRIORITERING

Det betyr likevel ikke at alt er som før. Riksadvokatens kontor har i løpet av inneværende år gjennomgått et stort antall brannsaker fra landets politidistrikter. Sakene har vært vurdert for påtaleavgjørelse, og i arbeidet har riksadvokaten hatt et tett samarbeid med ansatte ved branngruppen i Kripes.

Gjennom dette arbeidet har vi blant annet avdekket et behov for å klargjøre selve begrepet brann, og hva som ligger i etterforskningsplikten samt rekkevidden av denne, opplyser Maurud. Han ser for eksempel ingen grunn til at politiet skal bruke ressurser på etterforskning av såkalte «pizzabranner» i stekeovnen eller tørrkoking på komfyr. Maurud mener politiet heller bør sette inn flere ressurser på etterforskning av det han karakteriserer som alvorlige branner. Til denne kategorien hører naturlig nok dødsbranner, men også branner som kunne medført tap av mange menneskeliv. Det omfatter også branner med tap av store materielle verdier.

NYTT RUNDSKRIV

Ifølge riksadvokaten skal det bli sendt ut et nytt rundskriv til landets politidistrikt og lokale påtalemyndigheter om behandling av brannsaker. Det nye rundskrivet kommer som erstatning for et rundskriv datert helt tilbake til august 1973.

Nettopp etterforskningsplikten og en klargjøring med hensyn til rekkevidden av denne vil være viktige tema i det nye rundskrivet. Målet er å bidra til økt kvalitet i behandlingen av brannsaker. Vårt spissformulerte budskap til lokale politi- og påtalemyndigheter at de må etterforske branner bedre og oppklare flere saker. Det vil både ha en allmennpreventiv og forebyggende effekt, mener Maurud.

FAKTA OM RIKSADVOKATEN

Riksadvokatembetet ble etablert i 1889 som landets øverste sivile påtalemyndighet. På nivåene under følger statsadvokater og politiadvokater. Riksadvokaten fatter avgjørelser i enkeltsaker, behandler klagesaker, og opptre også av og til som anklager i straffesaker for domstolene, særlig når viktige prinsipielle spørsmål skal behandles i høyesterett. Rundskriv og direktiver fra riksadvokaten er styrende for statsadvokater og politiadvokater.

RIKSADVOKATER I STYRET

Her er en oversikt over riksadvokater som har vært styreledere i Brannvernforeningen.

- Peder Kjerschow, president i Brannvernforeningen 1923-1931
- Haakon Ragnvald Olsen Sund, president i Brannvernforeningen 1933-1946
- Andreas Aulie, president i Brannvernforeningen 1946-1968
- Lauritz Dorenfeldt, styreformann i Brannvernforeningen 1969-1979
- Magnar Flornes, styreformann i Brannvernforeningen 1979-1986

MERKEDAG

RØYKVARSLERDAGEN FYLLER 30 ÅR

Gjennom 30 år har informasjons- og kampanjearbeid vist at tidlig varsling bidrar til å redde liv. Siden oppstarten i 1993 har en rekke aktører gått sammen for å bedre brannsikkerheten hjemme hos folk flest, og røykvarsleren har blitt en naturlig del i norske husstander.

TEKST HELENE HILLER

I 1993 ble det utført en undersøkelse om røykvarslersens og slökkemidlers fordeling og utbredelse i norske husstander. Det var forsikringsselskapet Gjensidige Telemark, Skien brann- og feiervesen, Direktoratet for brann – og eksplosjonsvern og Norsk Brannvern Forening som sto bak undersøkelsen. 1.195 boenheter ble besøkt av brannfolk i uniform på jakt etter svar. De besøkte både våningshus, eneboliger, rekkehus og boligblokkleiligheter.

Undersøkelsen viste at rundt 97 prosent av norske husstander hadde røykvarslere. 96 prosent hadde slökkemiddel, enten i form av brannsløkkingsapparat eller husbrannslange. Undersøkelsen viste også at én av fire røykvarslere ikke fungerte, og at én av fire husstander tester røykvarsleren sjeldnere enn en gang i året. 14 prosent kontrollerte kun røykvarsleren når de skiftet batteri. Rundt 70 prosent av de spurte svarte at det ville være lettere for dem å huske å bytte batteri, hvis de fikk dette gratis av forsikringsselskapet. Funnene fra undersøkelsen gav også grunnlag for det som senere skulle bli kjent som Røykvarslerdagen.

RØYKVARSLERENS DAG BLIR TIL

Aktørene bak undersøkelsen arrangerte den 31. januar i 1994 «Røykvarslersens dag».

Hensikten var å løfte fram viktigheten av å teste røykvarslere, og av å skifte batteri. For få husket nemlig å bytte ut disse, ifølge undersøkelsen fra 1993. Datoen 31. januar ble valgt fordi datoen også var fristen for å levere inn selvangivelsen. Håpet var at det ville bidra til at flere også skulle huske å bytte batteriet.

Flere brann- og feiervesen var aktivt ute i sine nærmiljøer for å informere om betydningen av å teste røykvarsleren og bytte batteri. Det var stor medieoppmærksomhet rundt røykvarslere, batterier og forhold tilknyttet brannsikkerhet. Skien Brann- og redningsvesen besøkte også mange boliger.

– Målet er at alle varslere i Skien skal fungere til enhver tid. Derfor ønsker vi å tilby husstandene i Skien et batteri til røyk-varsleren i løpet av 1994, uttalte daværende Brannsjef Guttorm Liebe til Brann & Sikkerhet i 1994.

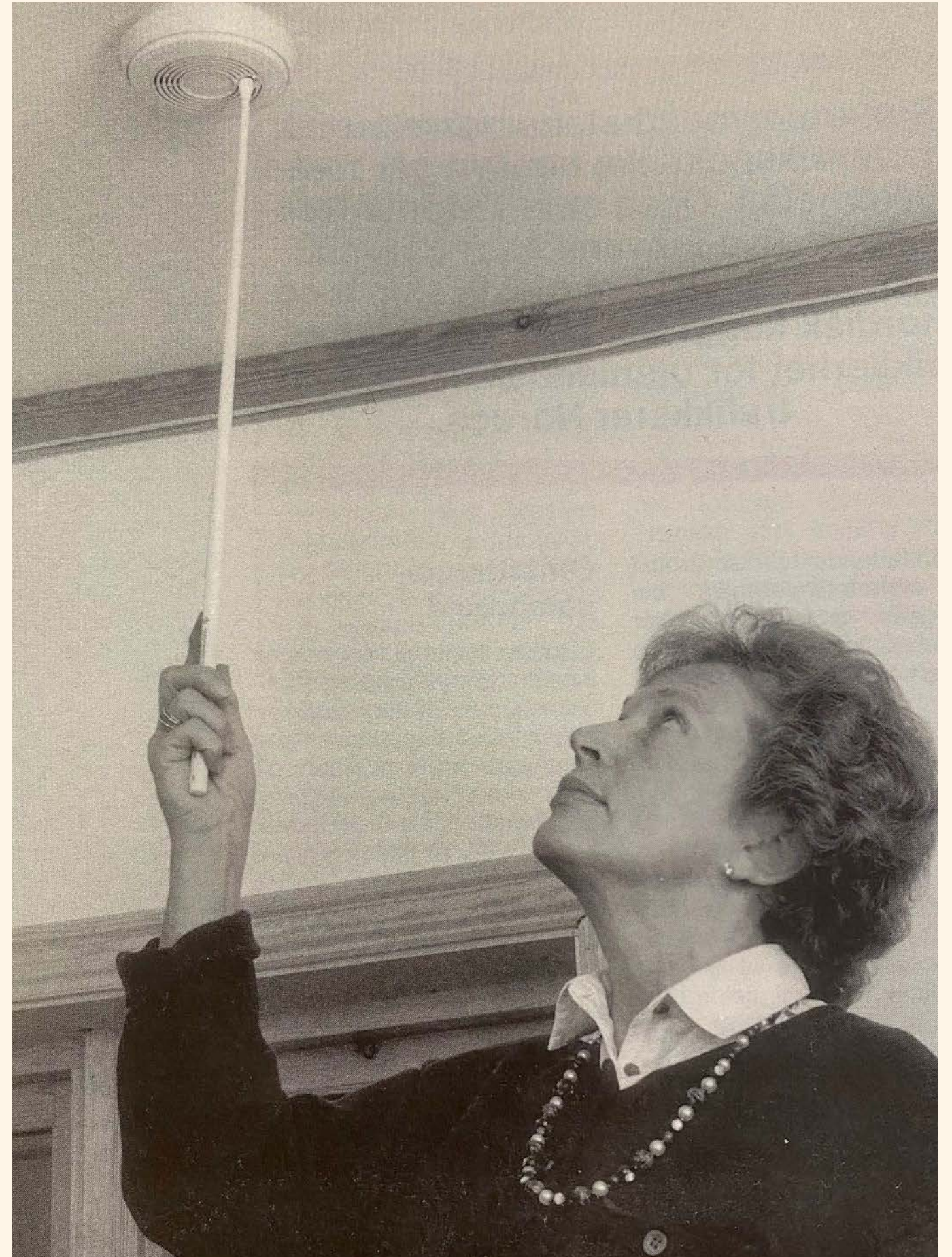
Feiere gikk fra dør til dør, og delte ut batterier til alle husstander med eget ildsted. Der ingen var hjemme, ble batteriet lagt i postkassen. Aksjonen var den første av sitt slag i Norge, og bidro til et godt brannforebyggende fokus hos beboerne som fikk besøk.

Aktørene ble i fellesskap enige om at «Røykvarslersens dag» skulle bli et fast årlig arrangement. Direktoratet og Brannvernforeningen satt seg et mål om at denne dagen skulle bli en nasjonal dag med påfølgende aksjon, og at forsikringsnæringen skulle bli enda mer engasjert i arbeidet.

RØYKVARSLERENS DAG BLIR NASJONAL

Allerede i 1995 skapte «Røykvarslersens dag» et stort engasjement i hele Norge. Da var dagen blitt nasjonal. Fokuset var på viktigheten av å ha røykvarslere, samt å teste de og skifte batteri.

Prosjektgruppa valgte å sikte seg inn mot eldre mennesker. Det ble derfor produsert 40.000 «testpinner» som ble fordelt ut til brannvesen over hele landet, og fordelt ut til eldre som hadde vansker med å komme seg opp til røykvarslere for å teste disse. Gjensidige Forsikring delte også ut en halv million batterier. Resultatene av «Røykvarslersens dag» var svært gode. Det ble ansett som en suksess. 66 prosent av den norske befolkningen over 15 år la merke til kampanjen som ble gjennomført den 31. januar. Halvparten av befolkningen testet røykvarsleren, og 28 prosent av disse skiftet batteri. 7 prosent av de som skiftet batteri, gjorde dette uten å ha testet røykvarsleren på forhånd.

Testpinnen blir godt mottatt.

«SIKKERHETSLYSENE»

På nittitallet ble det tydelig at brannene økte i omfang i november og desember. Det ble derfor besluttet å flytte «Røykvarsleres dag» til 1. desember. I 1999 valgte prosjektgruppen å endre navnet fra «Røykvarslerens dag» til «Aksjon boligbrann». Dette ble gjort for å belyse brann- og feiervesenets aksjon ute i husstandene. Året etter ble også Det lokale el-tilsyn (DLE) aktive bidragsyttere i aksjonen. Sammen med brann- og redning og feiervesen gjennomførte DLE'ene hjemmebesøk, og holdt stands over hele landet.

Undersøkelser gjort på slutten av nittitallet konkluderte med at 27 prosent av alle boligbranner var forårsaket av bar ild eller åpen flamme. Derfor inngikk prosjektgruppen et samarbeid med Namdal Arbeidssamvirke på Høyanger. De produserte over 70.000 selvslukkende stearinlys, kalt «sikkerhetslys». Lysene ble levert ut under aksjonen av DLE og lokale brann og redning- og feiervesen.

NYTT KONSEPT

I 2019 endret prosjektgruppen konseptet fra «Aksjon Boligbrann» til «Røykvarslerdagen». I den forbindelse ble det også laget flere budskap. Komfyrvakt, slukkeapparater rømningsvei og brannøvelse ble inkludert som viktige temaer for «Røykvarslerdagen». Det nye konseptet ble svært godt mottatt. Kjennskapen til «Røykvarslerdagen» økte. Sosiale medier ble en viktigere arena enn tidligere fordi prosjektgruppen så at det var enklere å treffe store deler av befolkningen med korte og konkrete budskap. Prosjekt-

gruppen gjorde et stunt på Facebook, der de gav bort 12.000 batterier til idrettslag og skoleklasser. I løpet av tre timer var alle batteriene gitt bort, og annonsen måtte stenges på grunn av for høy etterspørsel.

I koronaåret 2020 ble «Røykvarslerdagen» heldigital. Aksjonen til lokale brannvesen og DLE ble satt på vent. Takket være gode resultater fra 2019 kunne kampanjen distribueres heldigitalt i TV, i sosiale medier og i nettaviser. En undersøkelse gjort av Norstat viste at hele 83 prosent kjente til «Røykvarslerdagen». Etter kampanjen i 2020 visste hele 94 prosent av de spurte at den var 1. desember. I 2022 hadde kjennskapen til «Røykvarslerdagen» økt fra 83 prosent til 91 prosent, ifølge en ny undersøkelse.

VIKTIG FREMTID

I 2023 vil «Røykvarslerdagen» bli gjennomført med samme konsept som de siste årene. Bjarne Rysstad, kommunikasjons-sjef Gjensidige Forsikring, har vært en del av prosjektgruppen i en årrekke.

– Det er svært givende å arbeide med «Røykvarslerdagen». Skadeforebyggende arbeid er veldig meningsfullt. Det gir gode resultater, men det er ikke alltid lett å måle. Derfor tror jeg det blir viktig å stadig utvikle nye metoder for å kunne vise effekten enda mer konkret. Særlig knyttet til hvor mange menneskeliv som reddes på grunn av denne, og andre forebyggende brannkampanjer, sier Rysstad.

En annen som har vært engasjert i prosjektarbeidet over mange år er Tor Erik Skaar. Han er kommunikasjonsrådgiver i Brannvernforeningen.

– Det har vært svært givende å jobbe med denne kampanjen. Særlig når vi erfarer hva slags effekt den har. Dette er den mest kjente publikumsrettede kampanjen vi står bak. Vi må aldri slutte å snakke om viktigheten av å ha fungerende røykvarsler. Det er hjemmets svar på sikkerhetsbeltet, sier Skaar.

I 2023 vil kampanjen satse på en rekke ulike brannforebyggende temaer som levende lys, sløkkestyr, med mer. Men hovedbudskapet for kampanjen vil være «Test røykvarsleren og bytt batteri ved behov».

– 1. desember markerer inngangen til jul og vintertid med lange, mørke og kalde dager. For mange betyr det blant annet større belastning på el-anlegg, mye matlaging og mer bruk av levende lys. For mange betyr det også et økt konsum av alkohol. Alt dette øker risikoen for brann. Derfor er det veldig viktig å ha en forebyggende informasjonskampanje om brannvern. Røykvarsleren er nok den viktigste sikkerhetsgjenstanden så godt som alle husstander har.

Den redder mange liv hvert eneste år, forteller Skaar.

FAKTA

- Arbeidet med kampanjearbeidet startet i 1993. Da gjennomførte forsikringsselskapet Gjensidige, Skien brann- og feiervesen, Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern og Norsk Brannvern Forening en undersøkelse om røykvarslerens og slökkemidlers fordeling og utbredelse i norske husstander.
- I 1993 startet kampanjearbeidet med pressemeldinger og informasjon til brannvesen og befolkning.
- 31. januar 1994 ble den første husstandsaksjonen gjennomført i Skien.

Basert på dette konkluderer Brannvernforeningen at kampanjen er 30 år i 2023 selv om den første aksjonsdagen ble gjennomført i januar 2024.

KONTROLLVIRKSOMHET I 50 ÅR

Kontroll av sprinkler- og brannalarmanlegg var i mange år et eget forretningsområde i Brannvernforeningen. Siden 2004 har virksomheten vært skilt ut i et datterselskap.

TEKST STURLE HAGEN

I mange år hadde brannvernforeningen monopol på kontroll av sprinkler- og brannalarmanlegg.

Kontroll av automatiske slokkeanlegg og brannalarmanlegg ble en del av Brannvernforeningens virksomhet første kvartal i 1973.

Initiativet kom fra forsikringsnæringen og omfattet i første omgang forsikringsselskapenes rabattgivende anlegg. Det tok ikke lang tid før selskapene åpnet for at foreningen også kunne kontrollere andre typer anlegg. Brannvernforeningens avtale med forsikringsnæringen var fra starten eksklusiv og landsdekkende.

ØKONOMISK STØTTE

Allerede i 1974 kontrollerte Brannvernforeningen 500 sprinkleranlegg og 100 brannalarmanlegg. I tillegg ble det gjort kontroll av 50 nyprosjekterte sprinkleranlegg og 35 nye brannalarmanlegg. Selv med monopol på kontrollvirksomheten gikk det frem av foreningens årsberetning for 1980 at de fortsatt ikke hadde lyktes å gjøre kontrollfunksjonen lønnsom. Utgiftene var til stor belastning for foreningens samlede økonomi het det i årsberetningen. For å bote

på dette valgte forsikringsnæringen å bidra med økonomisk tilskudd, også for at foreningen skulle kunne ta samme pris for tjenesten uansett hvor i landet kontrollen ble utført.

MONOPOLET BRYTES

Brannvernforeningens monopol på kontroll av sprinkler- og brannalarmanlegg ble opphevet ved tusenårsskiftet. Fire år senere ble kontrollvirksomheten skilt ut i et eget datterselskap etter påtrykk fra forsikringsnæringen. Det nye aksjeselskapet fikk navnet Kontroll & Rådgivning. Dette skjedde etter at Brannvernforeningen i flere år hadde levert dårlige økonomiske resultater. Med dette grepet ønsket forsikringsnæringen å sikre seg at kontrollvirksomheten overlevde selv om foreningen i verste fall skulle gå over ende.

TØFF KONKURRANSE

Siden monolet ble opphevet har Kontroll & Rådgivning opplevd en stadig tøffere konkurranse. I dag er det registrert mellom 80 og 90 foretak som er sertifisert av FG – tidligere Forsikringsselskapenes God-

kjenningsnemd for kontroll av sprinkleranlegg her i landet. Til sammenligning er det i Danmark og Sverige henholdsvis 3 og 10 foretak som foretar tilsvarende kontroller. Sprinklerbransjen omfatter både store og små firma helt ned til enkeltmannsforetak.

VARIERENDE KVALITET

Mens noen av enkeltmannsforetakene består av dyktige fagfolk, mangler andre et sterkt fagmiljø nettopp på grunn av størrelsen. Dette kan igjen gå utover kvaliteten på tjenestene, noe som har vakt en viss bekymring, også innad i bransjen.

I dag synes dessuten deler av bransjen å være lite opptatt av å bevare uavhengighet mellom de som prosjekterer, monterer og vedlikeholder og de som kontrollerer sprinkleranlegg. Flere sprinklerfirma, inkludert Kontroll & Rådgivning, har påpekt at dette er uheldig. De viser til regelverket og påpeker at det må være et skille mellom de som prosjekterer og vedlikeholder sprinklersystemer, og de som skal kontrollere de samme systemene.

DRIVKRAFT FOR BRANNSIKKERHETEN

I 100 år har Brannvernforeningen vært en viktig pådriver for et tryggere Norge. Foreningen har spilt en sentral rolle frem mot flere lov- og forskriftsendringer, blant annet hotellbrannloven av 1963, og etablering av store publikumsrettede informasjonskampanjer som røykvarslerdagen i 1993.

TEKST SISSEL FANTOFT FOTO S. WORM-PETERSEN

23 mennesker døde da Stalheim Turisthotel brant ned i 1959. I etterkant av brannen ble det vedtatt et nytt lovverk.

Natten til 23. juni 1959 brant Stalheim Turisthotel i Voss ned, og minst 23 mennesker mistet livet. Etter brannen anmodet Brannvernforeningen om at det skulle nedsettes en komité som skulle arbeide med strengere branntekniske krav. Kommunal- og arbeidsdepartementet fulgte oppfordringen, og et utvalg bestående av branntekniske fagfolk og representanter for hotellnæringen utarbeidet i løpet av seks måneder et forslag til nytt regelverk. Det resulterte i hotellbrannloven som ble vedtatt av Stortinget i 1963.

– Rett etter brannen i Stalheim Turisthotel tok daværende direktør i Brannvernforeningen opp problemstillingen med manglende brannsikkerhet i byggverk, som med stor sannsynlighet ville ha dramatiske konsekvenser med mange omkomne ved brann. Dette var en tematikk Brannvernforeningen hadde vært opptatt av i mange år. Allerede i 1936 presenterte foreningen forslag til strengere brannsikkerhetskrav for hoteller for å verne liv ved brann, forteller rådgiver kompetanse Knut Norum.

Det spesielle med den nye hotellbrannloven var at eksisterende byggverk som falt under lovens definisjon skulle oppgraderes med blant annet brannvarslingsanlegg. Hotellbrannloven var det første offentlige påbudet om bruk av brannvarslingsanlegg i Norge. Loven omfatter bygninger som inneholder blant annet hotell, feriehjem, sykehus, kursted, aldershjem, barnehjem med minst ti senger.

AKTIV ROLLE

Brannvernforeningen har helt siden starten i 1923 jobbet utrettelig for skjerpede brannvernkrav. Allerede fra 1924 var foreningen en pådriver for strengere tilsyn med elektriske anlegg og utstyr, og bidro dermed til at Elektrisitetstilsynet i 1929 ble opprettet og plassert under Noregs vassdrags- og energidirektorat (NVE).

– Dette førte videre til etableringen av Norges Elektriske Materiellkontroll (NEMKO) i 1933 for å bedre kvaliteten på testing og kontroll med elektrisk utstyr som selges i Norge, forteller Norum.

Siden midten av 1930-tallet hadde Brannvernforeningen også sterkt fokus på brannsikkerhet ved varme arbeider. Dette førte til innføringen av en egen aktsomhetsparagraf i Brannloven.

– Foreningen var også aktiv når det gjaldt innføringen av krav til varmeovner i 1949. Her ble det blant annet påbud om skrå topplater og påføring av tekst om at ovnen ikke må tildekkes, sier han.

Brannvernforeningen argumenterte også sterkt for et felles, nasjonalt nødnummer for varsling av brann, som ble innført i 1987. – Siden 1980-tallet har vi jobbet mer med konkrete informasjonskampanjer rettet mot målgrupper som studenter og bolig-selskaper, samt befolkningen for øvrig som røykvarslerdagen, sier Norum.

KJENT BLANT PUBLIKUM

I mange år gikk myndighetene ut med informasjon om at halvparten av dem som omkom i brann i egen bolig ikke hadde fungerende røykvarslere. Helt siden 1974 var Brannvernforeningen en pådriver for et påbud om røykvarslere i alle boliger. I 1985 ble et slikt krav innført i byggeforskriften, og i Forskrift om brannforebyggende tiltak og brannsyn (FOBTOT) fra 1990. Kravet i FOBTOT omfattet også boliger oppført før 1985. Du kan lese mer om informasjonskampanjen Røykvarslerdagen som en egen sak i magasinet. Kampanjen var opprinnelig et samarbeid med DBE (en av forløperne for DSB) og etter hvert kom Gjensidige inn som hovedsponsor.

– De første årene ble kampanjen gjennomført 31. januar, samme dag som fristen for innleveringen av selvangivelsen. Siden mange branner oppstår i førjulstiden ble datoen etter hvert flyttet til 1. desember, og flere kampanjer slått sammen i det som ble kalt Aksjon boligbrann, forteller kommunikasjonsrådgiver Tor Erik Skaar. DSB hadde i starten prosjektlederrollen for Aksjon boligbrann. Gjensidige tok over prosjektledelsen i 2017, og fra 2022 har det vært Brannvernforeningen som holder i dette.

– Røykvarslerdagen er vår mest kjente kampanje blant publikum, og er faktisk også kopiert av våre søsterorganisasjoner i Sverige og Finland. De gjennomfører sin egen versjon av Røykvarslerdagen 1. desember, opplyser han.

BRANNUTVIKLING

ET ÅRHUNDRE MED DØDSBRANNER

91 år med historie tegner et klart bilde. Først var det få omkomne pr år frem til 1971. Etter det gikk antallet ned frem til 2004 hvor kurven snudde, og vi fikk en ny topp i 2008. Siden har pilen gått sakte og sikkert ned.

TEKST TOR ERIK SKAAR

Den offisielle dødsbrannstatistikken kan på mange måter sies å være en lakmustest på hvordan det står til innen brannsektoren i Norge. Og som grafen i denne saken viser, har det i perioder ikke stått spesielt bra til. Tallene er samlet inn fra ulike kilder.

Det er vi i Brannvernforeningen som frem til 1998 holdt oversikt over dette. Frem til 1982 ble tallene samlet inn på eget initiativ, og mellom 1982 og frem til 1998 ble innsamlingen gjort etter en avtale med og på vegne av Justisdepartementet. Nå er det DSB som holder oversikten.

MINST 4634 DØDE I BRANN

I sum har det offisielt omkommet 4634 personer i de 91 årene som grafen her viser. Det reelle tallet er trolig noe høyere. Det skyldes blant annet at statistikken frem til 1998 i stor grad var basert på omtale i media. Det er rimelig å anta at mediene av

ulike årsaker har unnlatt å omtale enkeltbranner i løpet av de over 70 årene vi jobbet på denne måten. Folk som først ble hardt skadd i brann, og som døde på av skadene uker senere, er kanskje heller ikke omtalt i media. Ble ikke et dødsfall som følge av brann omtalt eller oversett av medieklippbyråer, havnet aldri dødsfallet i statistikken.

Vi tillater oss derfor å ta høyde for noe slingringsmonn som følge av underrapportering. Et kvalifisert estimat for de ni første årene av Brannvernforeningens eksistens, er det trolig dødd rundt 5000 mennesker som følge av brann de siste 100 årene. Det gir et årlig snitt på 50 personer i årene Brannvernforeningen har arbeidet for å holde antallet døde så lavt som mulig.

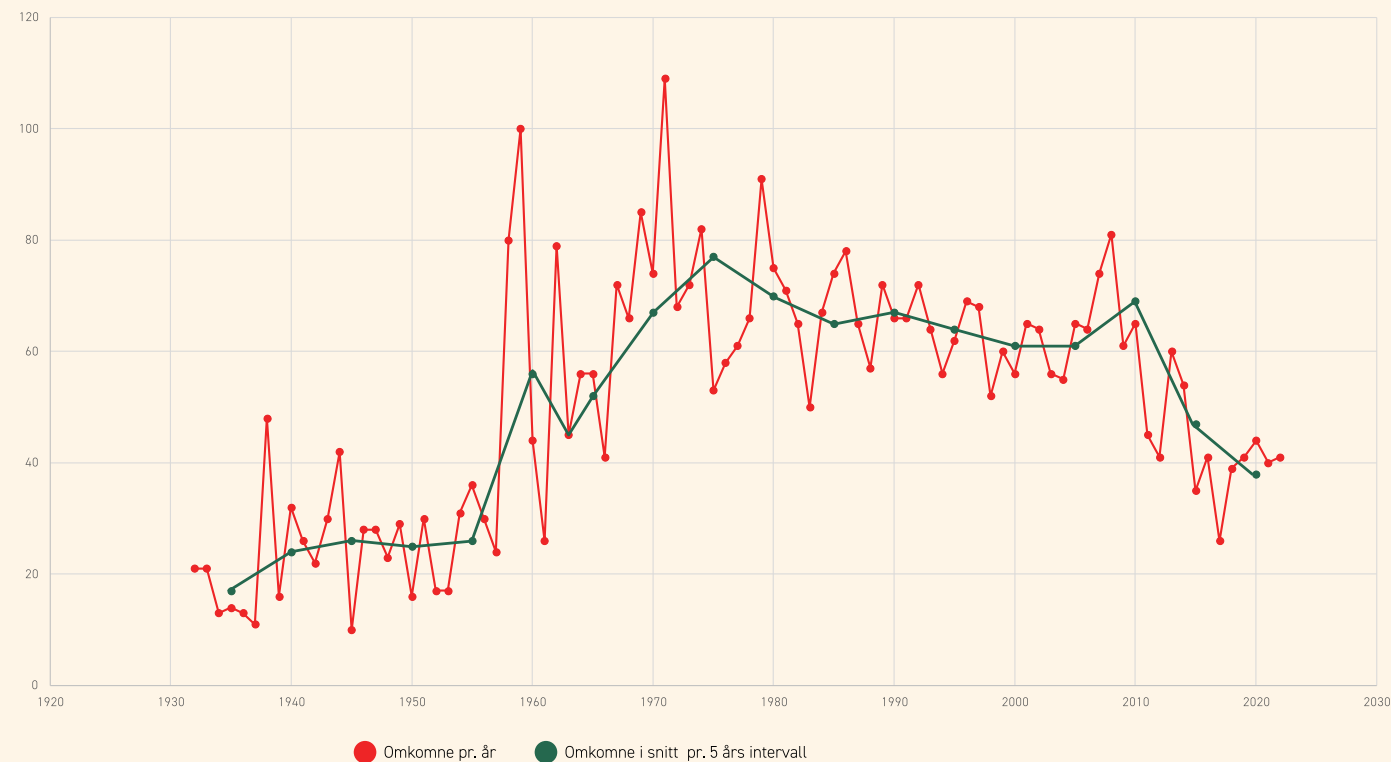
RISE Fire Research (tidligere Sintef NBL) har forsket på flere forhold knyttet til dødsbranner de siste 30 år. De konkluderer blant annet i rapporten «Analyse av dødsbranner i Norge i perioden 2005-2014» (Sesseng,

Storesund og Steen-Hansen) at det ofte er menneskelig svikt som forårsaker dødsbranner. Her fremkommer det at dødsbranner oppstår også oftest i de rommene hvor vi tilbringer mest tid: i stuen og på soverommet.

Også Brannvernforeningen har bidratt til innsikt og forståelse av dødsbranner gjennom rapporten «Alkohol og brann». Denne er basert på et kartleggingsarbeid i forbindelse med 225 dødsbranner i perioden 1993 -2008. Et av hovedfunnene her er at nær halvparten, 46 prosent, av de omkomne ble påvist å ha alkohol i blodet. Av 54 prosent av disse tilfellene var det brannofferet selv som hadde forårsaket brannen vedkommende døde av.

RISIKOUTSATTE GRUPPER

Noen grupper er dessverre overrepresentert i brannstatistikken. Det ble også belyst i «NOU 2012:4 – Trygg hjemme». Der ble det satt fokus på at risikoutsatte grupper var

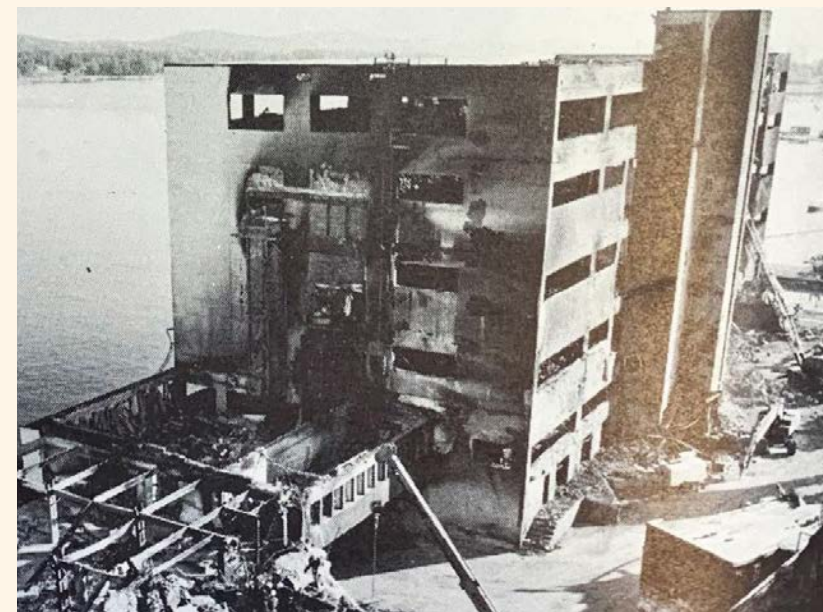

Utvikling av dødsbranner 1930-2023

betydelig overrepresentert i dødsbrannstatistikken, og pekte på en rekke mulige tiltak for å gjøre noe med det. Dette er fulgt opp av mange ulike instanser, ikke minst av brannvesen i Norge som har egne dedikerte trygg hjemme-koordinator. Disse har et særlig ansvar for å følge opp brannsikkerheten for denne målgruppen lokalt.

Når vi her ser at utviklingstrekkene for dødsbranner de siste 15 årene, så går det i en veldig positiv retning. Mest sannsynlig er dette takket være summen av alle gode tiltak og bidrag som er gjort, og fortsatt gjøres av alle som er opptatt av, eller jobber med brannsikkerhet.

I dette landskapet har vi nå virket i 100 år, og vi er frimodige nok til å hevde at vi har en «aksjepost» i dette positive resultatet. Vi håper den gode utviklingen fortsetter og at vår innsats gjør en merkbart forskjell også i tiden som kommer.

15. september 1976 skjedde en eksplosjon ved Jotun Fabrikkers anlegg i Sandefjord. Seks personer døde i eksplosjonen og brannen som fulgte.

1937

BRANNVERNUTSTILLINGEN

UTSTILLING TIL UNDRING

I 1937 slo Brannvernforeningen på stortromma. Det skjedde med en storslått utstilling om brannvern, som engasjerte både kongelige og folk flest.

TEKST ARNFINN STORSVEEN

Hvor ofte har du sett store norske aviser skrive om hva som skjer på konferanser og utstillinger? I stedet er det ofte mer fokus på hvem som er til stede, enn hva som er årsaken til at de er der.

I 1937 var det derimot blest om både kjendisene og tema, da Brannvernforeningen arrangerte brannvernutstillingen i Oslo.

Kongen og Kronprinsparet var til stede under åpningen 30. oktober. Det samme var flere medlemmer fra regjeringen i Norge, og andre nordiske land. De viktige gjestene var et bevis for at brannvern var en viktig sak for hele landet, ble riksadvokat Haakon Sund sitert på i Morgenbladet mandagen etter åpningen. Sund var også president i Brannvernforeningen på dette tidspunktet.

«GREIT OG OVERSIKTELG»

Samtidig var det et stramt skjema for å få utstillingen klar til åpningen. Nationen skrev samme dag som åpningen, at de var tvil for at utstillingen ville kunne bli klar til den høytidelige åpningen med celebre gjester. Lederne for de svenske og danske brannvernforeningene skal ha vært stresset, uten at det påvirket den norske Brannvernforeningens direktør Harald Meyer nevneverdig.

«Den danske direktør Hafn spurte meget ironisk om utstillingen blev ferdig før den lukket. Mens den svenske representant, kaptein Götherstom, spurte engstelig efter sin egen lille svenske utstilling som er på vei til Oslo. Direktør Meyer kunde imidlertid på sin bestandig elskverdige og lune måte forsikre om at dette ikke var Paris, men at alt var i skjønneste orden.»

Aftenposten beskrev i sin første utgave etter åpningen at åpningen også var preget av at mye ble gjort i siste liten. «Idet de kongelige kommer inn i den ene avdeling, springer travle montører og reklamefolk omkring i den næste for å bringe den siste lampe eller de siste plakater på plass».

Samtidig kunne avisen også melde om at det likevel gikk bra. «Det aller meste var helt ferdig og utstillingen gjorde et greit og oversiktlig inntrykk.»

Utstillingen ble omtalt også i flere andre medier i både forkant og underveis. Gjennomgangsmelodien var at dette var noe folk måtte få med seg. Totalt skal flere enn 30.000 gjester ha tatt turen innom utstillingen, som pågikk fram til 10. november.

«Totalt skal flere enn 30.000 gjester ha tatt turen innom utstillingen.»

Kongen og Kronprinsparet satt fremst i salen da Brannvernutstillingen åpnet.

TOK SJANSER

Det er dekning for å si at foreningen «lekte med ilden» i arbeidet med utstillingen. Og arbeid som pågikk fram til det aller siste var bare en del av utfordringen. Den største sjansen ble nok tatt i forbindelse med produksjonen av en propagandafilm som skulle vises på utstillingen. Denne skulle bli spilt inn kort tid i forveien. Det viste seg å bli mer komplisert enn ventet, og det hele ble også omtalt på forsiden av Aftenposten. Planen var å gjøre opp et bål i andre etasje av en bygård i Oslo sentrum. Dette skulle da illustrere røyken fra en brann, og virke som en kulisse for brannvesenet som skulle rykke ut for å slokke brannen. Mange mennesker hadde samlet seg for å følge med på innspillingen. De hører brannvesenet rykke ut, men kjører forbi.

- De skal bare ta en ekstra runde for å vise seg fram, skal forstå seg påere på stedet ha sagt, ifølge avisa. Fasiten var at det hadde

begynt å brenne i en bygård noen kvartaler lenger bort. De måtte rett og slett prioritere en faktisk brann, framfor bålet som var gjort opp. Det lot seg heldigvis slokke, og innspillingen kunne starte på nytt.

På andre forsøk kom stiger og brannvesen raskt til stedet, og to brannmenn tok seg raskt opp og inn i femte etasje. Der hentet de ut to «leieboere» som spilte ut at de var stengt inne som følge av at trappegangen var sperret av røyk og ild.

STORT SPENN

Utstillingen viste det siste nye innen slukkearbeid, og hvordan branner kan forebygges. Det var også historiske framstillinger av historisk arbeid med å hindre brann, samt slukking.

Det var mindre utstillinger fra inn- og utland, som dekket alt mellom brannvesen og skipsbranner, med demonstrasjoner og

teori. Publikum fikk også delta i konkurranser ved å løse oppgaver. En av disse var å finne flest mulig brannfaremomenter i et tegnet hus. Den beste deltakeren vant 50 kroner, som tilsvarer drøye 2000 kroner i 2023.

- Måtte denne utstilling bli et kraftig nakketak på all uforsiktighet og slurv og vekke den dårlige samvittighet hos publikum, skal Meyer ha sagt under åpningen ifølge Morgenbladet.

Selv om utstillingen ble godt besøkt, er det vanskelig å argumentere for at det ønsket ble helt innfridd. Samtidig er det blitt færre branner, og branner ender sjeldnere med verst tenkelig utfall. Tanken om å spre kunnskap til folk flest har fulgt foreningen hele veien. Det er først og fremst formatet som er endret. Så får vi se - blir det en ny brannvernutstilling om 14 år?

Den svenske brannvernforeningen var urolig for sin lille utstilling like før åpningen. Dagen før åpningen var det nemlig mye som gjensto. Det meste var likevel i orden til åpningen.

FAGSKOLEN

PÅ HØY TID

I mer enn 80 år har Brannvernforeningen vært en forkjemper for å etablere et hensiktsmessig utdanningstilbud for brannpersonell. Veien har vært lang til en fullverdig fagskole, men neste år åpner endelig Brann- og redningsskolen i Tjeldsund.

TEKST SISSEL FANTOFT

Utbygging av Brann- og redningsskolen i Tjeldsund.

Allerede i 1928 ble det lagt fram forslag om å etablere en utdanning for brannfunksjonærer, men det var først i 1942 at Norges brannskole åpnet. Skolen var ved Oslo hovedbrannstasjon, og ble etablert med hjelp av Brannvernforeningen og Kommuneforbundet.

Skolen ble i starten drevet i regi av Oslo brannvesen, og var et kursbasert tilbud til ansatte i brannvesen. I 1949 ble også feierutdanningen lagt til brannskolen. Den flyttet til Grorud i 1968, og ble senere en statlig videregående skole under Kirke- utdanning og forskningsdepartementet.

– Det var ingen øvingsfasiliteter på Grorud, så befalskursene ble alltid holdt i større brannvesen utenfor skolens lokaler. Den gangen var det lite fokus på forebyggende arbeid. Det ble sagt at for å havne i forebyggende avdeling, måtte du enten ha dårlig hjerte eller dårlig rygg. Forebyggingsperspektivet

er det alltid Brannvernforeningen som har gått i bresjen for, forteller Ivar Bjerke, som var rådgiver i Brannvernforeningen i nesten 30 år før han gikk av med pensjon i fjor.

I 1990 kom den første forebyggende-forskriften. Et av målene med den var å doble ressursbruken på det forebyggende arbeidet i lokale brannvesen.

– Dette medførte at skolen fra 1994 har hatt et fire ukers brannforebyggende kurs, og det forebyggende arbeidet fikk større plass i skolens andre kurs. I 1988 fikk feierfaget en ny opplæringsplan, og brannskolen har vært sentral lærlingskole for faget fra 1989. Dette førte til en stor kompetanseheving for faget, opplyser han.

LANGE DISKUSJONER

Helt siden 1970-tallet har det vært arbeidet med planleggingen av en helt ny skole. I 1981 kom en utredning med forslag til fasiliteter, men den ble ikke fulgt opp.

1991 ble det, etter flere omganger med utredninger og ulike forslag til lokalisering, bestemt å flytte Norges brannskole til anleggene til tidligere Nordnorsk opplærings-senter for oljepersonell (NNO) på Fjellidal i Tjeldsund (i dagens Troms og Finnmark fylke). Skolen åpnet i 1993 med et kursbasert tilbud for personell som allerede var ansatt i kommunale brannvesen.

Ivar Bjerke satt som leder i Feiermester-nes landsforening og ble oppfordret til å søke stillingen som undervisningsleder.

– Jeg jobbet der i to år fra skolen åpnet, før jeg begynte i Brannvernforeningen i 1995, forteller han.

POPULÆRT STUDIUM

Brann-Norge har i mange år etterlyst en fullverdig fagutdanning for brannpersonell, på lik linje med de to andre nødetatene.

– Det er på overtid at et slikt tilbud endelig

etableres – det skulle bare mangle! Jeg har flere ganger blitt spurt av ulike mennesker om hvordan man kan bli brannkonstabel, og forklarte at brannvesenet gjerne ønsker å ansette folk som allerede har fagbrev som håndverker eller feier, sier Bjerke.

Nå blir utdanningen endelig åpen, og mulig å søke på for alle som ønsker en slik karrierevei. Allerede til det første kullet med bare 20 studieplasser var det flere enn 600 personer som hadde utdanning ved Brann- og redningsskolen (BRSK) på førsteplass.

I 1993 gikk diskusjonen høyt om skolens beliggenhet, og det lå nok en viss distriktspolitikk bak plasseringen i Tjeldsund.

– Ulempen har vært den lange reiseveien for kursinstruktørene, men fordelene er at studentene bor på skolens internat. Det gir bedre fokus på undervisningen, sier Bjerke. Administrerende direktør Rolf Sørtorp i Brannvernforeningen er svært fornøyd

«Med dette nye nasjonale utdanningssenteret får vi et skikkelig kompetanseløft for brann og redning..»

ELISABETH AARSÆTHER

med at en fagutdanning for brannpersonell endelig kommer på plass.

– Det er med stor glede vi ser at det etableres en solid og god utdanning for brannvernområdet. Det er på høy tid at akademien får en større plass også på dette feltet.

Utdanning og kompetanse på et bredere grunnlag enn kun det virksomhetsområdet en jobber innenfor er veldig viktig fordi det handler om helhet, samarbeid og felles forståelse, sier han.

KOMPETANSELØFT

I DSB er arbeidet med ny utdanning organisert i et prosjekt plassert under Avdeling for brann og redning. «Prosjektet har som hovedmålsetting å etablere en ny fagskoleutdanning for brann- og redningspersonell. Samtidig skal kursvirksomheten fra Norges brannskole videreføres og videreutvikles i den nye Brann- og redningsskolen», heter det på DSBs nettsider.

– Med dette nye nasjonale utdannings-senteret får vi et skikkelig kompetanseløft for brann og redning. Det skal også bidra til bredere rekruttering, og dermed økt mangfold, uttaler Elisabeth Aarsæther, direktør i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Eter planen skal 160 studenter utdannes hvert år. På grunn av forsinkelser i utbyggingen av nytt øvingsfelt ved BRSK vil de første 20 studentene starte i januar 2024 på et midlertidig studiested i Rogaland Interkommunale brann- og redningsvesen. Fra høsten 2024 vil utdanningen foregå ved Brann- og redningsskolen i Tjeldsund.

MILEPÅLER I NY FAGUTDANNING FOR BRANN OG REDNING

1992: Utvalg nedsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet anbefaler ny fagskole for brann.

2010: Regjeringen oppnevner utvalg for å utrede brannfaglig utdanning.

2015: Regjeringen vedtar å opprette fagskole på Tjeldsund i Nordland.

2020: Stortinget bevilger 140 millioner til igangsetting.

Desember 2021: Justis- og beredskapsdepartementet oppnevnte styret for Brann- og redningsskolen.

Januar 2022: DSB sendte søknad til NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanning) om akkreditering av det toårige fagskolestudiet i brann, redning og samfunnssikkerhet.

Januar 2022: Byggestart. Nye, moderne fasiliteter skal stå klare når Brann- og redningsskolen tar imot de første studentene i 2024, og det er Statsbygg som er byggherre for utbygging og endring i infrastruktur.

April 2022: Justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl la ned grunnsteinen til den nye skolen.

Juni 2022: Karl Erik Arnesen ble ansatt som rektor. Han startet i jobben 1. september.

Juni 2022: NOKUT ga betinget akkreditering av studiet Brann, redning og samfunnssikkerhet. Senere har NOKUT bekreftet at betingelsene for akkreditering er oppfylt.

September 2022: Navnet Brann- og redningsskolen ble offisielt tatt i bruk.

Oktober 2022: DSB sendte, på vegne av styret ved Brann- og redningsskolen, forslag til brann- og redningsskoleforskrift på høring.

Januar 2023: Stortinget vedtok endringer i brann- og eksplosjonsvernloven. Dette ble sanksjonert av kongen i statsråd 27. januar. Samme dag fastsatte styret for Brann- og redningsskolen brann- og redningsskoleforskriften.

Januar 2024: De første 20 studentene begynner på et midlertidig studiested i Rogaland Interkommunale brann- og redningsvesen.

August 2024: Det første kullet med 80 studenter tar i bruk de nye skolelokalerne i Tjeldsund. Deretter tas det opp 80 nye studenter hvert semester.

KILDE: DSB

VARME ARBEIDER

KOMPETANSE FOREBYGGER SKADE

For drøye 20 år siden var ordningen på plass. Branner som følge av varme arbeider førte til store kostnader for forsikringsbransjen, og det ble klart at det var behov for å forebygge mer.

TEKST ARNFINN STORSVEEN

Det er mye som kan gå galt ved varme arbeider ute i felt. De siste årene er det blitt færre branner som følge av dette. Noe av æren kan trolig tilskrives ordningen for varme arbeider. Foto: Linda Kokina / Pexels

På midten av 80-tallet ble det innført en sikkerhetsforskrift for varme arbeider. Tanken var at det måtte være viktig å forstå å vurdere hvilke risikoer som finnes når det skal gjøres varme arbeider på et sted som ikke er tilrettelagt for det. Hvis du forstår hvilke uhell og ulykker som kan oppstå, er det også lettere å unngå disse.

Det tok likevel rundt ti år før det ble formelle krav om kurs og sertifisering.

SUKSESS

– Jeg vil jo egentlig si at en viktig faktor for å redusere brannrisikoen, er samarbeidet i tillegg til kravene. At det er mulig å sette i gang en så stor ordning, og få med seg en hel næring til det nivået vi er på i dag, sier Hildegunn Bjerke til Brann & Sikkerhet. Hun er avdelingsdirektør for bygning i Finans Norge. Hun sitter også i styret i Brannvernforeningen.

– For ordningen har fungert godt! Den har redusert utbetalingene for brannskader for varme arbeider med mellom 30 og 40 millioner kroner i året, sammenlignet med årene før år 2000, sier Bjerke.

– Vi har statistikk som blir samlet inn på samme grunnlag, år for år. Fra 1985 til 1999 utbetalte forsikringsnæringen rundt 175.000 kroner hver dag etter branner som følge av varme arbeider. Fra 2000 er gjennomsnittet rundt 75.000 kroner, presiserer hun.

BÆREKRAFT

Det er vanskelig å anslå eksakt hvor mye som blir spart på forebygging. Men med utgangspunkt i tallene fra Finans Norge Forsikringsdrift, er det anslått at ordningen for varme arbeider kan ha spart inn rundt 730 millioner kroner på 20 år.

– Enhver brann vi unngår, er en besparelse for samfunnet. Firmaene sparer håndverkere for alt arbeidet som kommer etter en brann. For beløpet gjelder kun utbetalingene for bygningsbrannen.

– Tenk et kjøpesenter som må stenge fordi taket tar fyr. Tenk nybygg under oppføring som blir rammet av brann, det kan føre til stans i fremdriften for flere aktører. Dette er kostnader og tap som kommer i tillegg, understreker Bjerke.

– Skadeforebyggende er bærekraftig, sier hun.

KOMPETANSE HJELPER

Ordningen for varme arbeider var tidlig ute med en egen sikkerhetsforskrift. Dette skjedde i en tid da det var mindre vanlig. Men den store endringen skjedde altså etter at det ble krav til kompetanse hos den som skal utføre arbeidene.

– Vi ser det på alle områder. Kompetanse er veldig viktig for å forebygge skade. Da er det viktig at den blir brukt. Høyt tidspress er kanskje en stor utfordring i en del situasjoner, sier Bjerke.

Hun legger til at det også er viktig at det er god bestillerkompetanse hos de som skal ha utført et varmt arbeide, slik at de velger riktige aktører.

AKSEPT OG NYTTE

Bjerke er tydelig på at denne ordningen også har en framtid.

– Jeg tenker at nedgangen i antallet branner, som er stabil, tilsier at ordningen er relevant. Også er vi opptatt av å ha en ordning som er tilpasset til behovene der ute. Det må til for at den skal oppleves som relevant og nyttig. Bedriftene skal føle at det er noe de har nytte av også, understreker hun.

– Derfor er vi opptatt av å tilpasse ordningen når det er behov for det. Sikkerhetsforskriften blir normalt justert hvert femte år. Det er også bestemt at vi skal ha en gjennomgang av ordningen slik den er i dag. Du kan si vi tar en fot i bakken for å se hva som kan bli bedre og mer effektiv, sier Bjerke.

– Så lenge vi klarer å levere en ordning som det er aksept og forståelse for, så ser jeg ikke noe annet enn at vi klarer å opprettholde og få enda færre branner, konkluderer hun.

Bjerke sier det er viktig å tenke langsiktig for å lykkes med forebyggende med forebyggende arbeid. Strengere krav til brann-sikkerhet i lover og forskrifter sammen med næringens sikkerhetsforskrifter fører til bedre brannhygiene, oppsummerer hun.

PIPEBRANNER SKAPER SAMARBEID

I store deler av Brannvernforeningens levetid, har feierne vært en viktig partner. Samarbeidet med Feiermesternes Forening startet allerede i 1927.

TEKST HELENE HILLER

Et høyt antall branner i trehusbyggelser på 1900-tallet skapte bekymring, og det var mange som ønsket å få færre branner i skorsteiner og fyringsanlegg. Opprettelsen av Norsk Brannvern Forening (Brannvernforeningen) i 1923 og Feiermesternes Forening (senere FLF) i 1927 gjorde at et samarbeid ble naturlig for å skape økt forståelse, og bidra til forebygging av branner.

I 1927 startet forgjengerne til FLF og Brannvernforeningen sitt samarbeid. Som to uavhengige organisasjoner hadde de det samme målet om å påvirke både myndigheter, bransjer og publikum i sitt arbeid med informasjon og kunnskapsheving om brannvern. Det å forbedre regelverket rundt fyringsanlegg og å fremme den faglige utviklingen innen brann sikkerhet ved fyringsanlegg var spesielt viktig.

På dette tidspunktet hadde feiermesterne en egen forening som utelukkende bestod av

feiermestere. Det var først i 1945 at feiervenner fikk delta, og foreningen stiftet navnet Feiermesternes Landsforening (FLF).

– FLF har som formål å fremme den faglige utviklingen innen brannforebyggerfaget, og å bidra til opplysninger om brannforebyggerfaget og dets gjøremål. Sammen med Brannvernforeningen så har FLF bidratt til å utgi en rekke håndbøker. Forteller rådgiver kompetanse i Brannvernforeningen, og æresmedlem i FLF, Line Hamre.

HÅNDBØKER BLIR TIL

Allerede i 1927 ble den første håndboken Piper og ildsteder – riktig og feil utførelse utgitt av Brannvernforeningen. Håndboken var et resultat av et tett og godt samarbeid med FLF sine feiermestere som hadde bidratt med god fagkunnskap. I arbeidet hadde partene foretatt en undersøkelse som viste at mangelfulle og feilaktig utførte ildsteder, piper, røykrør og brannrøyk, var en av de hyppigste årsakene til branner.

Undersøkelsen viste også til at denne typen branner oppstod oftere i distriktene enn i byene. I distriktene fantes det nemlig ingen felles bestemmelser til utførelse, noe som fort kunne bidra til at brann sikkerheten ble oversett.

Målet med håndboken var at Brannvernforeningen og FLF ønsket å spre erfaring og kunnskap om utførelsesmåte av blant annet piper og ildsteder. Dette skulle gjøre husstandene bedre beskyttet mot brann.

BREDT SAMARBEID

Siden den første håndboken ble utgitt, så har Brannvernforeningen og FLF samarbeidet godt. De har sammen laget en rekke ulike håndbøker for feiermestere, brannforebyggere og befolkningen for øvrig. I tillegg har partene diskutert og delt erfaringer og kunnskap i en rekke ulike arbeider.

– Vi har sammen arbeidet målrettet for å bedre brann sikkerheten i og rundt fyrings-

Både Brannvernforeningen og FLF har jobbet for å hindre pipebranner siden 1920-tallet. Mye av arbeidet er gjort i godt samarbeid.

anlegg, og bidratt til å skape økt bevissthet rundt brannvern i Norge. Sammen har vi alltid hatt det samme målet, nemlig at ingen skal omkomme i brann, sier Hamre.

Brannvernforeningen har i flere år tilbudt kurs innen fyringsanlegg, skrevet brosjyrer og utgitt faglitteratur. Kurstilbudet er laget for alle som omfattes av fyringsanlegg, feiere, brannforebyggere, bygningseiere og montører. I tillegg har Brannvernforeningen og FLF deltatt i arbeidsgrupper i forbindelse med regelverksendringer der de har poengtert viktigheten av å sette fyringsanlegg høyt når det gjelder brannforebygging i Norge.

– Brannvernforeningen er stolt av samarbeidet vi har hatt oppigjennom, og ser viktigheten av å fortsette å ha en god relasjon og et godt samarbeidet i tiden fremover, sier Hamre.

EMILIE ENGER MEHL

MED ANSVAR FOR LANDETS BRANNSIKKERHET

Først ut i denne faste spalten, var daværende samfunnssikkerhetsminister Ingvil Smines Tybring-Gjedde. Nå, 4,5 år og nesten 30 intervjuobjekter senere, setter vi et verdig punktum for denne spalten med vår Justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl.

TEKST HELENE HILLER FOTO JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENTET

1 Hva er viktigst, forebygging eller beredskap?

Jeg tenker at begge deler er nødvendig. God forebygging er også beredskap. Og beredskapen er nå i en helt annen liga enn tidligere. Samtidig teller minuttene når det brenner, og brannvesenet må derfor være desentralisert og ha kort vei til folk.

2 Har vi godt nok utbygd brannvern i Norge?

Brannvesenet er bærebjelken i det lokale beredskapsarbeidet i Norge. Forebyggingen som gjøres hjemme hos folk og mot industri er enormt viktig. Brann- og redningsvesenet er lokalt og er ofte først på stedet i mange forskjellige situasjoner hvor folk trenger hjelp. Samtidig kommer det også nye utfordringer på dette feltet, for eksempel batteriferge eller CBRNE. Derfor må vi hele tiden utvikle og oppdatere oss på feltet.

3 Hva må til for at ingen skal omkomme i brann?

Forebyggende arbeid og høyere bevissthet hos folk er grunnleggende. Det er viktig at folk vet hvordan de skal unngå brann og

hva man skal gjøre hvis det brenner. Enkle tiltak som røykvarslere er noen ganger de aller viktigste. Den vet vi redder liv.

4 Hvordan er det med brann-sikkerheten hjemme hos deg?

Jeg har fått jevnlig besøk av hyggelige brannforebyggere fra kommunen, og passer på at blant annet røykvarslere, el-anlegg, rømningsveier og piper er i orden. Derfor håper og tror jeg at jeg er godt sikret, selv om ulykken kan skje alle.

5 Når hadde du sist brann-øvelse hjemme?

Testet brannstigen og røykvarslere i sommer, og gjør det jevnlig.

6 Hvis du skulle arbeidet med noe annet, hva skulle det vært?

Da hadde jeg kanskje vært programmerer eller zoolog.

7 Har du selv noen gang privat opplevd en brann på nært hold?

Skogbrannsommeren 2018 kom veldig nært oss hjemme. Jeg er fra Finnskogen hvor flere store skogbranner kom tett på gården. Det mest kritiske var da søsteren min og jeg oppdaget en brann som var i ferd med å komme inn på et nabohus, hvor ingen var hjemme, men omkring 30 hunder sto i luftegårder ute. Da måtte vi jobbe raskt for å få evakuert hundene og varslet videre. Bå og lokale bønder med vannvogn kom til, og fikk heldigvis laget en branngate slik at huset ble berget.

JUSTIS- OG BEREDSKAPSMINISTER EMILIE ENGER MEHL

Mehl har en master i rettsvitenskap fra Universitetet i Oslo fra 2017. Hun var ansatt som advokatfullmektig i advokatfirma Elden frem til hun ble justisminister i Støre-regjeringen i 2021.

KUNSTIG INTELLIGENS

BEDRE BRANN- SIKKERHET MED KUNSTIG INTELLIGENS?

Kunstig intelligens (AI) kan brukes til å forebygge, evakuere og slokke branner mer effektivt. Tilgang på relevante data er imidlertid en flaskehals for å utløse det fulle potensialet i teknologien.

TEKST SENIORINGENIØR ROBERT HARLEY MOSTAD OG FORRETNINGSUTVIKLER RUNE SÆVIK, RISE FIRE RESEARCH AS

For å ha en noenlunde intelligent samtale om kunstig intelligens (AI), må vi først rydde litt rundt begrepet. AI forstås nemlig ikke likt av alle som snakker om det. Det finnes mange forskjellige definisjoner og underkategorier, og vår tilmålte spalteplass tillater dessverre ikke å gå dypt inn i materien.

For å gjøre en lang historie kort, så kan det vi hittil har sett av AI innen brann sikkerhetsdomenet kategoriseres som Narrow AI, Weak AI eller Machine Learning. Dette er ikke de mest avanserte utgavene av kunstig intelligens.

Narrow AI er læringsalgoritmer som designes for å utføre en enkelt oppgave, uten menneskelig hjelp. Algoritmen (dataprogrammet) tilegner seg kunnskap ved å utføre denne oppgaven, men den til lærte kunnskapen vil ikke automatisk bli brukt på andre oppgaver. De fleste AI-applikasjoner som brukes i dag, for eksempel språkoversettelse og bildegjenkjenning, kan kategoriseres som Narrow AI.

HVILKE BESLUTNINGER SKAL AI FÅ TA?

Bruken av AI innen brann sikkerhet kan sammenlignes med AI i våpensystemer, medisinsk teknologi eller selvkjørende biler. Teknologien får lov til å ta noen avgjørelser, som for eksempel å utløse eller ikke utløse en alarm, slokke her istedenfor der. Men det å la AI bestemme om et menneske skal leve eller dø regnes fortsatt som for utrygt.

Det er for øvrig verdt å merke seg at EU-kommisjonen jobber med regulering, «the AI Act», som vil definere hva som skal til for at kunstig intelligens kan kategoriseres som «Trustworthy AI». Et slikt regelverk vil trolig bli relevant for AI i sammenheng med brann.

AKTUELL ANVENDELSE AV AI

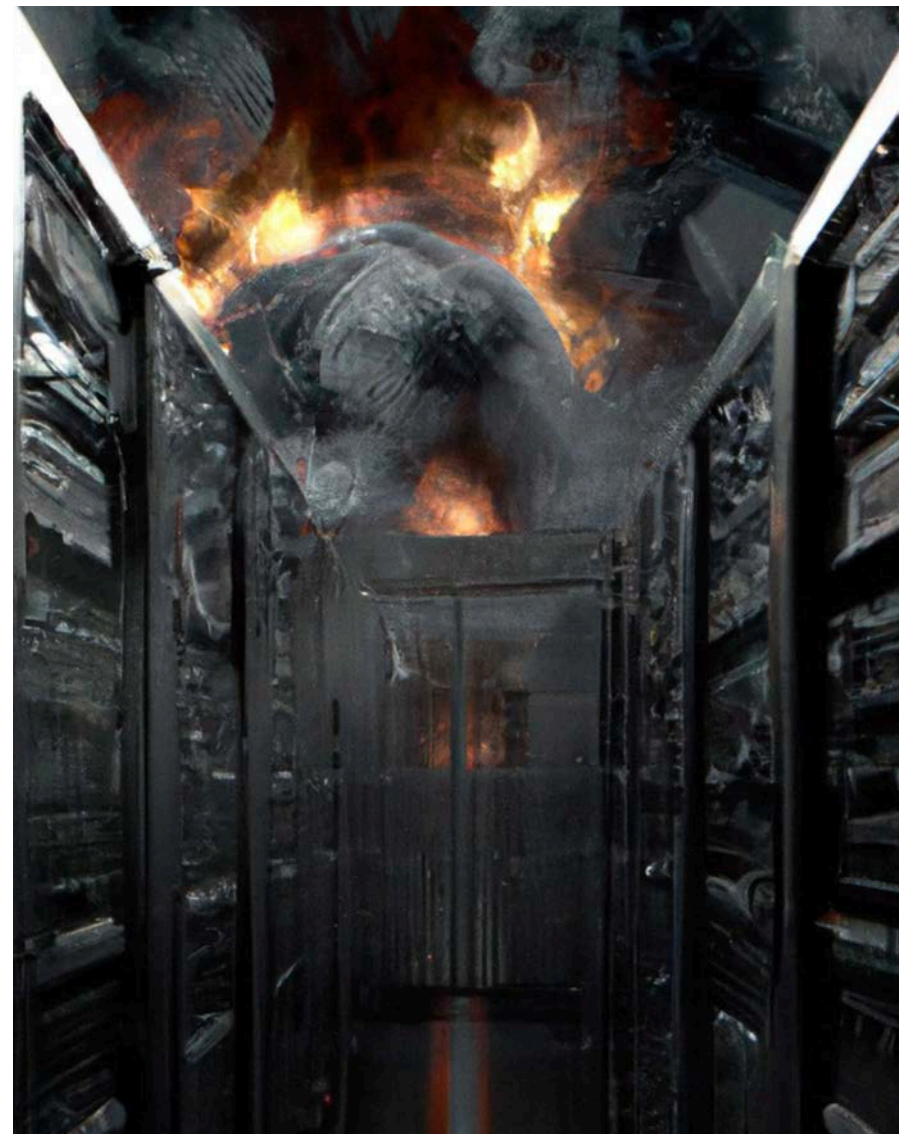
Et eksempel på bruk av AI er deteksjon av brann. AI-teknologien mottar informasjon om gitte parametere og kan tolke og reagere på grunnlag av dette. Disse parameterne kan for eksempel være varmestråling, temperatur, røyk, fukt eller tilstedeværelse av spesifikke gasser, for eksempel hydrogen, eller data fra

programvaren i et batterisystem eller en bil. AI er også aktuelt for å forbedre varsling av brann. AI kan gjøre det mulig å lokalisere brannforløpet og spredningen på en mer nøyaktig måte, og dermed bidra til mer effektiv evakuering. AI kan lokalisere mennesker inne i brannsonen, fortelle dem hvor de er og lede dem ut på en tryggest mulig måte. Vi kan også se for oss AI-baserte systemer i tunneler som kommuniserer direkte med bilen din dersom det oppstår en brann.

AIS BEGRENSING

På noen områder kommer imidlertid AI til kort, i alle fall foreløpig. Brannutvikling og slokking er eksempler på dette. I en ideell verden kunne vi brukt AI til å forutsi brannforløp og beregne hvordan man skal slokke dem, men innen brannutvikling og slokking er virkeligheten for komplisert for AI. Når AI-prediksjonene testes i full skala, viser de seg å være for upresise. Sagt på en mer akademisk måte: AI-verktøyene har for lav prediksjonsevne.

«På noen områder kommer imidlertid AI til kort, i alle fall foreløpig. Brannutvikling og slokking er eksempler på dette.»

Slik ser tegner AI'en DALLÉ opp et brennende serverrom, med følgende stikkord: "Photorealistic", wide angle photo, technical room with server racks filled with large dark black smoke clouds from a oil fire burning in one of server.

INGEN DATA, INGEN AI

Kunstig intelligens (AI) må ha datagrunnlag for å fungere. Dette datagrunnlaget kan være informasjon og data fra observasjoner og registre, fra allerede gjennomførte eksperimenter, eller sanntidsdata fra sensorer. Det AI bygger sin kunnskap på, er altså det datagrunnlaget som er tilgjengelig for den.

Nettopp denne tilgangen på data er en betydelig utfordring for AI innen brann sikkerhetsdomenet. Dersom du forsøker å skaffe deg data fra brannforsøk, vil du oppdage at tilgangen er begrenset. Mye av forskningen og eksperimentene gjøres nemlig av og for næringslivet, og resultatene forblir derfor konfidensielle, av forretnings- eller sikkerhetsmessige hensyn. I de tilfellene hvor næringslivet gjør dataene

offentlig tilgjengelige, kan det også være en systematisk skjevhet: Kun resultatene fra vellykkede eksperimenter publiseres. Det samme gjelder for observasjoner og registerdata, som for eksempel hendelser: Mange bedrifter og organisasjoner vil ikke assosieres med brann, og har dermed et incentiv for å holde data om dette for seg selv.

Vi kan dessverre ikke trylle fram en løsning på denne utfordringen, tilgangen på data, her i denne spalten i Brann og sikkerhet. Men det er i samfunnets beste interesse at temaet settes på dagorden. Alle vi som jobber med brann sikkerhet bør begynne å snakke mer om hvordan vi kan forsterke fagmiljøenes tilgang på relevante data, slik at vi kan utvikle enda bedre AI-verktøy.

